

Caroline Zackrisson

Socionomprogrammet med diakonal inriktning 240 hp, Institutionen för socialt arbete

Socialt arbete, uppsats, 15 hp, SD82, vt 2010

Grundnivå

Handledare: Ulf Humlesjö

Examinator: Marie Nordfeldt

”Gud har opererat mig och gett mig ett nytt hjärta”

En kvalitativ studie om trons betydelse för individer som kommit ut ur ett missbruk

Förord

Jag vill först och främst tacka mina intervjupersoner som möjliggjort denna uppsats. Jag är oerhört tacksam för att ni velat dela med er av era fantastiskt spännande livsberättelser. Utan er historia hade denna uppsats aldrig kunnat skrivas. Berättelserna har berikat mitt liv och jag hoppas att det ska berika även dem som tar del av materialet genom denna uppsats.

Jag vill tacka min handledare Ulf Humlesjö som hjälpt mig fram i den skrivandeprocess som ibland känns omöjlig att ta sig igenom, men i vissa stunder tacksamt känns mindre omöjlig. Tack också till min läsgrupp och mina vänner som gett både ris och ros och tagit sig tid att kritiskt granska min text för att den ska bli bättre samt ställt upp som bollplank i stunder av förvirring. Slutligen vill jag tacka alla mina nära och kära som stått ut med mitt ältande och det faktum att jag ibland försvunnit från jordens yta för att gå i ide och bara skriva.

Samtidigt som jag studerat på Ersta Sköndal har jag arbetat extra på ett behandlingshem. RIA-hemmet som det heter drivs av det kristna samfundet Hela Människan och är ett hem för boende och vård av före detta missbrukare. Jag har via mitt arbete där fått möjlighet att träffa människor som åstadkommit stora förändringar i sina liv. En del som bor där är troende och har genom tron funnit styrka att ändra sitt beteende och ta sig ur missbruket. Andra har lyckats göra det utan tro. Genom mitt arbete blev jag intresserad av tro och de krafter som frigörs genom tron och har därför valt att fördjupa mig i ämnet i den här uppsatsen.

Järfälla april 2010

Caroline Zackrisson

Sammanfattning

Syftet med studien var att undersöka och därmed öka förståelsen kring trons betydelse när det gäller individens möjligheter att ta sig ur sitt missbruk och finna en varaktig meningsfull tillvaro i livet. Fyra kvalitativa semistrukturerade intervjuer genomfördes med individer som kommit ut ur ett missbruk med hjälp av en tro. Tre av de intervjuade var frälsta och en var troende sedan barndomen.

I studiens resultat framkom fyra viktiga teman: *betydelsefulla händelser i samband med tron (frälsning, dopet, möten), tron som verktyg, konsekvenser av tron samt andra sätt som hjälpt förutom tron*. Intervjupersonerna hade bland annat blivit hjälpta genom att bli frälsta, genom att döpa sig, att be och möta betydelsefulla personer där andligheten spelat en roll. Tron har påverkat intervjupersonerna som människor – deras syn på sig själva har förändrats. De har ändrat sina värderingar och prioriteringar i livet. Det som är viktigt för dem nu är engagemang för andra människor, vilket gjort att de funnit mening i sina liv. De har också genom tron funnit sätt att hantera svårigheter som inte är relaterade till missbruk. Resultatet visar att intervjupersonerna någon gång under processen att sluta missbruka fattade ett beslut om att få till stånd en förändring. Tron har varit ett verktyg när det gällt att komma vidare i förändringsprocessen men även andra viktiga komponenter har synliggjorts. Resultatet har analyserats med hjälp av *alternation, förändringsmodellen* samt två komponenter av KASAM (känsla av sammanhang) *hanterbarhet* och *meningsfullhet*.

Resultatet har tolkats handla om att byta verklighetsuppfattning, det vill säga att frälsningen har inneburit att intervjupersonerna ser på världen på ett annat sätt än innan missbruket. Resultatet har även tolkats handla om att intervjupersonerna fattat beslut och befunnit sig i de olika faserna av förändringsmodellen. Slutligen har resultatet även tolkats handla om *hanterbarhet* samt *meningsfullhet*. Intervjupersonerna har till synes fått verktyg att kunna hantera livet med allt vad det innebär samt funnit mening i livet delvis genom att engagera sig för andra människor.

Tidigare forskning stödjer resultatet att andra komponenter förutom tro också är viktiga under vägen ut ur missbruket.

Nyckelord: missbruk, tro, omvändelse, frälsning, meningsfullhet

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	4
DISPOSITION	4
METODER OCH MATERIAL	5
VETENSKAPSTEORETISKA PERSPEKTIV	5
VAL AV METOD	5
FÖRFÖRSTÄELSE	6
URVAL	6
AVGRÄNSNINGAR	6
UNDERSÖKNINGSGRUPP	6
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	7
BEARBETNING AV MATERIAL	8
RELIABILITET, VALIDITET OCH GENERALISERBARHET	9
LITTERATURSÖKNING	10
ETISKA ÖVERVÄGANDEN	11
METODOLOGISKA SVÄRIGHETER	11
KUNSKAPSLÄGET INOM OMRÅDET	12
<i>Jorma Niemelä Tro, vård och tillfrisknande. En avhandling om omvändelse och kristlig missbrukarvård.</i> 12	
<i>Göran Johansson För mycke jag, för lite Jesus LP-stiftelsens vård av missbrukare sedd ur ett socialantropologiskt perspektiv</i>	13
<i>Jan Blomqvist Inte bara behandling – vägar ut ur alkoholmissbruket</i>	13
<i>Arne Kristiansen Fri från narkotika Om kvinnor och män som har varit narkotikamissbrukare</i>	14
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	14
<i>Berger och Luckmann Alternation – byte av verklighetsuppfattning</i>	15
<i>Prochaska & Norcross & DiClementes Förändringsmodell</i>	16
<i>Aaron Antonovsky KASAM – känsla av sammanhang</i>	17
RESULTATREDOVISNING	19
MARIE	19
OLLE	19
TOMAS	19
EVA	20
BETYDELSEFULLA HÄNDELSE I SAMBAND MED TRON	20
<i>Frälsningen och beslut/Möten</i>	20
<i>Dopet</i>	23
TRON SOM VERKTYG	23
KONSEKVENSER AV TRON	24
<i>Empati/tillfredställelse av att hjälpa andra</i>	24
<i>Annan syn på sig själv</i>	26
<i>Värderingar/Prioriteringar</i>	27
VAD SOM HJÄLPTE UNDER VÄGEN UT UR MISSBRUKET FÖRUTOM TRO	28
ANALYS	30
ANALYS UTIFRÅN TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	30
<i>Betydelsefulla händelser i samband med tron – frälsningen och möten analyserat utifrån Berger & Luckmanns begrepp alternation</i>	30
<i>Beslut analyserat utifrån Prochaska, Norcross och DiClementes förändringsmodell</i>	32
<i>Tron som verktyg och konsekvenser av tron analyserat utifrån de två sista komponenterna i KASAM – hanterbarhet och meningsfullhet</i>	33
SLUTSATSER	35

DISKUSSION	36
JÄMFÖRELSE MED TIDIGARE FORSKNING	36
<i>Vad som hjälpte under vägen ut ur missbruket förutom tro</i>	37
UPPFYLLANDE AV SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	38
EGNA REFLEKTIONER	39
KÄLLFÖRTECKNING	40
BILAGA 1 INFORMATIONSBREV	41
BILAGA 2 INFORMERAT SAMTYCKE TILL DELTAGANDE I STUDIE	42
BILAGA 3 INTERVJUGUIDE	44
BILAGA 4 BAKGRUNDSFRÅGOR	45

Inledning

De flesta människor funderar nog ibland över existentiella frågor i livet. I synnerhet kanske dessa frågor inställer sig när livet inte leder en dit man hoppats och trott. Har man funderat kring dem tidigare kanske de blir än starkare i motgång. Både inom humaniora och teologi är betydelsen av religion och upplevelsen av en andlighet väl beskriven (Furseth & Repstad, 2005). Att ha en tro kan beskrivas av människor som något som ger dem kraft och mod att ta itu med vardagens svårigheter och samtidigt finna glädje och en stark meningsfullhet i sina liv. Tro är enligt Nationalencyklopedin antingen ett antagande om att viss information om vissa tillstånd eller omständigheter är riktig och sann eller tillit till en viss person eller religiöst bestämd livshållning och livstolkning (*Nationalencyklopedin*). Det är nog viktigt för människor att få ingå i ett sammanhang och känna sig älskade och sedda. Majoriteten av oss behöver nog också då och då känna att det finns en mening i våra liv, annars finns risk att bli deprimerad eller kanske falla in i någon form av missbruk för att exempelvis dämpa den ångest som kan uppstå.

Missbruk är ett begrepp som kan väcka tankar och känslor hos oss. Tidigare hade begreppet missbruk en avgränsad innebörd och kopplades mestadels samman med alkohol och andra droger, dock finns det idag missbruk som exempelvis kan bestå av spel, sex eller mat (Nakken, 1996, s. 9). En del människor kanske associerar missbruk till ”a-lagaren” som sitter utanför Systembolaget medan andra kanske associerar det till missbruk som inte syns utåt; missbruk som sker i ensamhet inom hemmets fyra väggar.

Det finns en hel del skrivet om missbruk och hur man kan ta sig ut ur det. Det är högst individuellt och för vissa krävs behandling för att ta sig ut ur missbruket och för andra kan självläkning vara ett sätt eller till exempel att komma till tro. Fokus i denna uppsats har legat på personer som kommit ut ur ett missbruk som varit eller blivit troende.

“Det är bara tron, AA eller en kvinna som kan rädda alkoholisten” (Niemiälä, 1985, s. 123)
Ovanstående talesätt har nästan blivit ett ordstäv i Finland och visar på att det enligt vissa människor i en del fall kan krävas starka influenser för att få till stånd en förändring av ett visst beteende. Omvändelse eller frälsningen som det också kallas innebär att människor i vissa fall lämnar sitt gamla liv med vänner för att ge sin i en ny gemenskap med mer likasinnade människor (Furseth & Repstad, 2005, s. 175). Omvändelsen kan vara en enskild i vissa fall dramatisk handling men kan även ses som en längre process (a.a. 2005, s.175).

Därtill kan omvändelsen ske när personen befinner sig ensam och innebära en sorts granskning av sig själv men den kan också ske inför andra människor (a.a. 2005, s. 176). Konsekvenserna kan vara uppbrott från familj och vänner men likväl kan det vara just familj och vänner som inspirerar till omvändelse. Den religiösa övertygelsen kan bli starkare om personen i fråga blir omvänd i ett nätverk som personen redan känner eller känner till och det kan bli lättare att socialt accepteras i gruppen och i det nya liv som följer av omvändelsen.

Mot den bakgrunden kan jag förstå att omvändelse skulle kunna vara till hjälp i processen att ta sig ur ett missbruk. Att ha en tro tycks vara *ett* sätt att hantera sin situation och sitt liv, och en tänkbar hjälp under vägen bort från missbruket. Vägen ut kan nog se ut på många olika sätt men jag tycker det vore intressant att titta närmare på just detta. Jag vill undersöka vad tro kan spela för roll i människors kamp att bli fria ett missbruk. Hur ser det ut? Hur går det till?

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka och därmed öka förståelsen kring trons betydelse när det gäller individens möjligheter att ta sig ur sitt missbruk och finna en varaktig meningsfull tillvaro i livet.

För att uppnå syftet har jag följande frågeställningar:

- 1 Hur kan vägen till tro se ut?
- 2 Hur har tron kunnat vara till hjälp under vägen ut ur missbruket?
- 3 Hur har tron förändrat livet?

Disposition

Uppsatsens disposition är linjär, vilket är den traditionella forskningsrapportens vanligaste upplägg. Jag har valt den linjära disposition då mitt upplägg varit logiskt; först en introduktion och därefter syfte och frågeställningar, metod, resultat och slutligen diskussion (Backman, 2009, s. 67). Avsikten var att på ett tydligt och lättfattligt sätt beskriva de olika delarna i uppsatsen, det Backman (2009, s. 35) beskriver som *precision* i kommunikationen, för att läsaren enkelt skall kunna följa den röda tråden. Till detta har fokus legat på att kommunicera metoden och fynden, vilket är ändamålet med en forskningsrapport enligt Neumann (2006, s. 492).

Metoder och material

Vetenskapsteoretiska perspektiv

Jag valde en kvalitativ, hermeneutisk ansats i uppsatsen och tog del av ett antal livsberättelser vilka jag sedan tolkade och försökte förstå. Detta är hermeneutikens essens enligt Sohlberg & Sohlberg (Sohlberg & Sohlberg, 2009, s. 95). En hermeneutisk ansats i en uppsats innebär att fokus ligger på hur intervjupersoner själva ser på sin livsvärld och att någon enhällig riktig sanning inte är utgångspunkt att uppnå (Neuman, 2006, s. 88). Detta var min intention med studien, därav den hermeneutiska ansatsen. Till skillnad från naturvetenskaplig tradition innebär det kvalitativa perspektivet att undersöka individers egen uppfattning och tolkning av sin verklighet (Backman, 2009, s. 53). Enligt detta förfarande undersökte jag företeelser utifrån intervjupersonernas perspektiv. Kvale & Brinkmann beskriver hur forskaren strävar efter att förstå innebörden av dessa i sitt sammanhang med tid, rum och mening (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 71). På detta sätt försökte jag förstå innebörden av intervjupersonernas perspektiv.

Mitt tillvägagångssätt hade en induktiv karaktär vilket kvalitativ forskning oftast sammankopplas med; empiri samlades in och därefter formulerades begrepp i form av teman i enlighet med Backmans förklaring av induktion (Backman, 2009, s. 54). Vidare bearbetade jag informationen till mer abstrakta möjliga teoretiska begrepp, vilket även det är en del i det induktiva tillvägagångssättet enligt Neuman (Neuman, 2006, s. 60). Den induktiva slutledningen innebär att det inte går att komma fram till någon hundra procentig sanning utan vad som kan anses som sannolikt (Thurén, 1991, s. 20). Jag ämnade inte komma åt någon generell sanning utan gjorde möjliga tolkningar utifrån mitt empiriska material.

Val av metod

Mitt metodval influerades även det av hermeneutiken. Jag valde att göra intervjuer då mitt fokus låg på intervjupersonernas subjektiva upplevelse vilket är ett kvalitativt tillvägagångssätt. Utifrån intervjuerna fick jag fram *mjuk data* i form av intryck, ord och meningar. Detta sammankopplas med kvalitativ forskning enligt Neuman (Neuman, 2006, s. 151). Under de olika intervjuerna flödade samtalet på. På så sätt genererade intervjuerna berättelser utifrån vilka teman formades. Då jag hade relativt liten erfarenhet av området på ett mer specifikt sätt innan intervjuerna blev intervjuerna förhållandevis en flödande

berättelse. Nackdelen skulle kunna vara att jag gick miste om information som skulle ha kunnat komma fram bättre om jag ställt fler frågor och på ett tydligare sätt styrt intervjuerna. Dock valde jag som strategi att inte styra alltför mycket i samtalet under intervjuerna samt att låta de berättelser som kom fram få flöda fritt för att inte störa processen av berättande, men parallellt med detta en medvetenhet om att jag tog risken att gå miste om information.

Förförståelse

Jag arbetar på ett behandlingshem, för före detta missbrukare, som genomsyras av den kristna tron. Därför tror jag att mina glasögon oundvikligen färgas av denna bakgrund. Jag har sett före detta missbrukare som det gått bra för och där tron haft en inverkan på deras väg till förändring. Hur detta eventuellt har påverkat uppsatsen återkommer jag i avsnittet om reliabilitet. Jag är dock medveten om att det finns många sätt att ta sig ut ur ett missbruk och att tro kan vara *en* hjälp på vägen.

Urval

Det urvalet jag ville ha med i studien var individer som haft ett missbruk och som fått alternativt haft en tro och har åstadkommit en förändring i sitt liv genom att komma ut ur ett missbruk. Jag begränsade ej urvalet på förhand till enbart individer som genom frälsningen blivit troende utan höll det öppet för möjligheten att intervjua personer som har varit troende även under tiden för missbruket. Jag är medveten om att jag utifrån mitt urval ej kunnat dra några slutsatser och påstå hur tron påverkar *alla* personer som är/varit troende och kommit ut ur ett missbruk.

Avgränsningar

I studien använde jag mig av intervjupersoner som befann sig i Stockholmsområdet. Denna avgränsning var tvungen att göras på grund av praktiska skäl och den tidsbegränsning som rådde under den tid som uppsatsen skrivits. Den grupp som jag var intresserad av var människor som är över 18 år och som kommit ut ur sitt missbruk sedan minst ett år tillbaka.

Undersökningsgrupp

Jag intervjuade fyra personer som alla har haft ett missbruk och sedan kommit ut ur detta. Tre

av intervjupersonerna hade blivit frälsta och före det skedde inte haft någon tro. Den fjärde intervjupersonen hade varit troende sedan barndomen. En av intervjupersonerna är jag bekant med sedan tidigare. Jag funderade både innan intervjun och även efteråt hur detta skulle kunna påverka resultatet. Jag var medveten om att jag hade en förförståelse för intervjupersonens situation och att jag hade information på förhand som möjligtvis kan ha format intervjun på ett sätt som inte var fallet med de tre övriga intervjuerna. För att minska eventuell påverkan försökte jag göra på samma sätt som med de övriga tre intervjuerna inför intervjun och under den och jag försökte hålla mig till min intervjuguide. Även i resultatdelen tänkte jag på att presentera intervjupersonen som jag är bekant med sedan tidigare utifrån den information jag fick under intervjun och att inte lägga till information.

Tillvägagångssätt

Jag tog kontakt med en vän och arbetskollega som har kontakt med människor som passade min urvalsgrupp. Jag formulerade ett informationsbrev som min arbetskollega förmedlade vidare till eventuella intervjupersoner (se bilaga 1). Därefter fick jag kontaktuppgifter till dem som kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Jag informerade om syftet med studien så att de tillfrågade stämde överens med den urvalsgrupp jag sökte. För att bredda uppsatsen togs kontakt med moskén vid Medborgarplatsen i Stockholm, dock utan resultat. Detta hade kunnat ge en ytterligare och intressant dimension till uppsatsen.

Jag gjorde fyra kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Fyra intervjuer ansåg jag var tillräckligt då min intention inte var att generalisera. Valet föll på just semistrukturerad intervjuteknik av den anledningen att det lämpar sig väl för att förstå teman i intervjupersonens livsvärld utifrån just intervjupersonen själv (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 43). I helt ostrukturerade intervjuer har intervjuaren en större betydelse och ett visst tema kan styra intervjun. Då jag har tämligen liten erfarenhet av intervjusammanhang föll valet sig naturligt på semistrukturerade intervjuer. Min önskan var att försöka få en ökad förståelse för några specifika individers livsvärld. Intervjun fick inte styras för mycket då det fanns risk att gå miste om information som annars hade kunnat vara intressant. Något strama tyglar behövde ändå hållas då det fanns ett specifikt ämne som skulle undersökas. Ju mer intervjun är standardiserad ju mer går det att kvantifiera resultaten (Bell, 1995, s. 91). Då det kvantitativa forsknings sättet inte var tillvägagångssätt i studien passade mindre

standardiserade intervjuer bättre.

För att intervjupersonerna skulle känna sig så bekväma och avslappnade som möjligt gavs de möjligheten att själva bestämma en plats för intervjun. I ett av fallen skedde intervjun i intervjupersonens hem vilket är vanligt i forskningsintervjuer enligt Neuman (Neuman, 2006, s. 411). De tre övriga intervjuerna skedde på platser där vi i lugn och ro kunde sitta ned och samtala ifred från störande moment som eventuellt annars hade kunnat distrahera intervjupersonen. Att intervjuerna hölls på annan plats än hemma hos intervjupersonerna anser jag inte påverkade utfallet.

Innan intervjun fick intervjupersonerna ta del av mitt informerade samtycke (se bilaga 2) och därefter skriva under. Jag tog även tid till att återigen informera om syftet med studien och gick även igenom omfattningen av deras deltagande. Kvale & Brinkmann beskriver hur inspelning av en intervju underlättar för intervjuaren att koncentrera sig på ämnet och energin i intervjun (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 194). Jag valde med denna anledning att spela in intervjuerna. Att spela in en intervju medför dessutom att ord, pauser samt tonfall kan registreras som också går att lyssna på flera gånger om (a.a., s. 195). Därmed minimerades risken för att viktig information gick till spillo eller att jag fokuserade på annat och därmed inte hade möjligheten att följa upp intressanta teman eller ämnen som uppkom utifrån mina frågor. Intervjuerna tog cirka en timme vardera.

Bearbetning av material

Efter att ha samlat in empirin genom inspelning av intervjuerna valde jag att transkribera dem till textform, ordagrant. Jag var medveten om att det redan i processen att få ned det uttalade till textform handlade om att göra en sorts tolkning, i och med att jag valde på vilket sätt det som sades skulle skrivas ned. Därmed blir det oundvikligen så att jag själv blir en del i forskningsprocessen. Efter att de fyra intervjuerna skrivits ned till textform hade jag således ett material att tolka. Först valde jag att läsa igenom intervjuerna för att utröna centrala teman. Jag antecknade i intervjutexten där det handlade om syftet med studien. Därefter växlade jag mellan delar och helheten, vilket är grunden i den hermeneutiska cirkeln enligt Kvale & Brinkmann och Thurén (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 226, Thurén, 1991, s. 60), genom att centrala teman och särskilda uttryck hittades. Därefter återgick jag till andemeningen i intervjun för att på så sätt få en djupare förståelse av innehållet i texterna. De delar av

intervjuerna som berörde syftet fick olika övergripande teman vilket är det Kvale & Brinkmann beskriver som *meningskodning*; det vill säga att koppla samman ett eller flera nyckelord till en del text för att göra det lättare att senare identifiera ett uttalande (2009, s. 217). Nästa steg i processen blev *meningskoncentrering*; det vill säga att upprepningar och överflödig text uteslöts för att reducera texten till en mer lätthanterlig form. På detta sätt blev det tydligt vilka passager i intervjutexten som var viktiga att ta med i resultatdelen och vilka delar som kunde uteslutas då de ej hade med syftet att göra. Huvudteman framkom utifrån frågeställningarna vilka kopplades till tidigare forskning och teori i analysen och diskussionen för att kunna belysa och diskutera resultatet (Kvale & Brinkmann, 2009).

Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Reliabiliteten i en forskningsrapport innebär att forskaren skall göra korrekta och säkra mätningar (Thurén, 1991, s. 22), oberoende forskare skall kunna komma fram till samma resultat (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 263). Tillförlitligheten innebär vidare att studien är konsekvent och att forskaren inte utför studien på ett instabilt eller irrationellt sätt (Neuman, 2006, s. 196). Samma intervjuguide användes i alla fyra intervjuer och jag strävade efter att hålla fokus på syftet med studien under intervjuerna i enlighet med detta. Då studien var av kvalitativ art går det inte att undvika att jag själv som forskare blir en del i processen och det är ofta fallet med kvalitativa studier: att studiens syfte och forskaren ingå i ett slags fortlöpande process (a.a. s. 196).

Min avsikt var att ha öppna frågor för att generera ett berättande hos dem som intervjuades. Jag är medveten om att detta möjligen medförde att jag i vissa intervjuer fick fram berättelser som annars kanske inte hade uppstått.

Reliabiliteten i transkriberingsprocessen kan vara svår att säkerställa då det redan på det stadiet handlar om att forskaren gör en tolkning av materialet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 200). På ett troget sätt försökte jag få ned det som sagts under intervjun till skriftform utan att avvika eller lägga till något utöver det som sagts.

Validitet i en forskningsrapport innebär att forskaren verkligen undersöker det som forskaren avsett att undersöka (Thurén, 1991, s. 22). Detta innebar att jag utifrån syftet med studien formulerade en intervjuguide och utifrån denna ställde relevanta frågor. Då studien var kvalitativ låg tyngdpunkten ej på att finna någon sanning, däremot en äkthet i det som

studerades (Neuman, 2006, s. 196).

Enligt Backman (2008, s. 75) innebär generaliserbarhet hur säkra vi kan vara i en forskningsrapport på att det som kommer fram i resultatet gäller en hel population av människor, grupper, miljöer etcetera. Då urvalet ej baserades slumpmässigt ur en större grupp människor finns risken att urvalet ej är representativt. Däremot var avsikten med studien aldrig att, utifrån det som framkommer i empiriinsamlingen, generalisera och uttrycka något som gällde för den stora massan. Avsikten var att fördjupa mig i några personers livsvärld och ge ett alternativ till hur man kan se på trons betydelse för dem på vägen bort från missbruket. Dock är intervjuer för det mesta induktiva; vad som framkommer av intervjuerna anses ofta representera en allmän infallsvinkel på ett visst fenomen som också gäller för människor i liknande situationer (Sohlberg & Sohlberg, 2009, s. 136). I enlighet med detta förstod jag att det som framkom ur mina intervjuer skulle kunna sägas gälla för andra som också tagit sig ut ur ett missbruk och har haft en tro som hjälp, däremot var det inte min intention.

Litteratursökning

Jag började med att söka relevant litteratur passande för mitt syfte. Det visade sig finnas relativt mycket skrivet om missbruk och även i samband med tro och religion. I följande databaser sökte jag forskningslitteratur: CANs bibliotekskatalog (Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning), Sköndal Högskolebiblioteks bibliotekskatalog, Stockholms Stadsbiblioteks bibliotekskatalog, Stockholms universitets bibliotekskatalog, Jakobsbergs bibliotekskatalog, Libris Websök samt ett fjärrlån från Umeå Universitetsbibliotek. Först gjorde jag en bred sökning på *missbruk* och *religion* i kombination, men jag fick relativt många träffar och valde därför att kombinera sökbegreppen med ytterligare begrepp. Jag kombinerade *missbruk*, *tro*, *andlighet*, *vändpunkt* samt *religion*. Vidare använde jag mig av litteratur som jag hade kännedom om innan jag började uppsatsprocessen, exempelvis genom tidigare kurser i socionomprogrammet. Jag fick även litteraturtips från lärare på Ersta Sköndal Högskola samt litteraturtips i andra c-uppsatser som har haft liknande syfte som jag har. En hel del litteratur som jag har funnit genom mina sökningar i biblioteksdataserna har valts bort på grund av att de varit inaktuella eller att anse som gamla, men även på grund av att jag varit tvungen att begränsa den litteratur jag tänkt använda i uppsatsen.

Sökningar gjordes i internationella databaser så som PsycInfo, Academic Search Premier, Google Scholar samt SocIndex. Där fanns det många artiklar, men många verkade till synes handla om hur behandling med inslag av trosfrågor för missbruk kan planeras och utföras. Därför valdes litteratur och avhandlingar som informationskällor.

Etiska överväganden

Denna studie berörs ej av Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor då det ej förekom några fysiska ingrepp på dem som deltar i studien. Studien innefattade heller inte känsliga personuppgifter samt metoder där informanterna kunde förväntas påverkas fysiskt eller psykiskt. Hänsyn togs däremot till Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer (2002). De fyra huvudkraven är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*. Jag följde informationskravet genom att tydligt informera intervjupersonerna innan intervjun om vad min studie handlade om genom att beskriva syftet. Intervjupersonerna fick även information om att vad de delgav mig under intervjuerna ej skulle användas i något annat syfte än forskning. Samtyckeskravet beaktades genom att innan intervjun ge informerat samtycke, se bilaga, till intervjupersonerna för att de återigen skulle få den information det var viktigt att de tog del av och skrev under innan de deltog i studien.

Konfidentialitetskravet beaktades på så sätt att intervjupersonerna fick information om att det inspelade och eventuellt nedskrivna materialet från intervjuerna skulle hanteras så att obehöriga ej kunde ta del av det. Nyttjandekravet handlar om att informera intervjupersonerna om att informationen som jag får fram av intervjuerna används på ett sätt som är forskningsetiskt försvarbart. I enlighet med detta krav fick intervjupersonerna information om vilka som kommer att kunna ta del av den färdiga texten och att inspelat och eventuellt nedskrivet material skulle förstöras efter att studien slutförts.

Metodologiska svårigheter

Utifrån intervjuerna blev det en hel del transkriberad text. Det var ett tämligen svårt moment i uppsatsen att behöva välja ut och framför allt välja bort mycket av det som sades under intervjuerna. Jag försökte hela tiden titta på den transkriberade texten med tanken att hitta de teman som passade för frågeställningarna. Därför valdes en del intervjutext bort som ej var

relevant utifrån frågeställningarna.

Jag är medveten om att då jag sorterade bort artiklar och böcker fanns risken för att jag missade relevant forskning inom området. Detta innebar en metodologisk svårighet. Under den korta tid som jag skulle skriva uppsatsen innebar det en svårighet att på ett tillfredsställande sätt gå igenom det som skrivits inom området tidigare och täcka av kunskapsområdet.

Kunskapsläget inom området

Jag har valt att presentera två avhandlingar, en FoU-rapport och en bok vilka jag ansåg kunde belysa ämnet jag valt för studien så att kunskapsläget någorlunda tydliggörs. Därtill har två artiklar kortare citerats. Då min studie är utförd i Sverige har jag främst valt att fokusera på svenska avhandlingar, rapporter och böcker (en av avhandlingarna är från Finland).

Jorma Niemeläs avhandling: Tro, vård och tillfrisknande. En avhandling om omvändelse och kristlig missbrukarvård.

Jorma Niemelä har i sin avhandling "Tro, vård och tillfrisknande" bland annat intervjuat 34 personer med varierande social bakgrund samt missbrukarhistoria vilka hade upplevt andlig omvändelse och återhämtning från missbruk. De intervjuade har tillfrisknat utan vård, genom vård och trots vård. En del av de intervjuade hade blivit av med sitt behov eller tvångsmässiga beroende av rusmedel medan andra som inte blivit av med sitt missbruk för gott hade utvecklat olika strategier för att inte ta återfall. Dessa strategier var baserade på religiositet och andlighet och kunde innebära att stärka sig själv genom att läsa Bibeln, få stöd av "medtroende" (co-believers) och behandlingsteamet, att delta i andlig verksamhet samt ny strukturering av problem genom kognitiv religiös beskrivning. Andligt liv innebär en mängd copingstrategier. Av de 34 intervjuade ansåg de flesta att det moraliska uppvaknandet är en följd av att de upplevt en andlig förnyelse. Den religiösa gemenskapen hade en effekt som normativ referensgrupp som gynnade den inre förändringen; de omvända kunde vända sig till de andra för stöd för den inre förändring som hade skett. Några av dem som upplevt kristen omvändelse upplevde också en känsla av frihet och att behovet av att ta olika droger upphörde. Även om omvändelsen inte löste alla problem, hade den nya strategin mot droger bidragit till en ökad kapacitet att hantera andra problemområden.

Enligt Jorma Niemelä, artikel *Den religiösa omvändelsen som ett kompensatoriskt vårdalternativ* finns det alkoholister som kommit till tro som vittnar om att det kan jämföras med samma känsla som ruset gav dem (Niemelä, 1985, s. 124). I artikeln skrivs det även att teologer hävdar att den euforiska känslan av tillfredsställelse som ruset kan ge främjar den frid som människor kan uppnå genom att komma i kontakt med Gud (a.a. s. 124).

Göran Johanssons undersökning: *För mycke jag, för lite Jesus LP-stiftelsens vård av missbrukare sedd ur ett socialantropologiskt perspektiv*

Göran Johansson, socialantropolog, har i en undersökning undersökt religionens roll på LP-verksamhetens kristna behandlingshem Åsbrogården genom att intervjua personal och klienter (Johansson, 1997). I stort handlade vägen ut ur missbruket om att ge upp kontrollen och överlämna sig till Gud enligt Bolmstedt som i artikeln *Mission snarare än behandling* intervjuat Göran Johansson (Bolmstedt, 2004, s. 22). I artikeln beskrivs hur Göran Johanssons resultat i undersökningen visar på att det var viktigt för klienterna att fortsätta den nya livsstilen efter omvändelse och att det inte är någon självklarhet att kunna bemästra sitt liv enbart för att de blivit religiösa.

Göran Johansson hade innan undersökningen jämfört LP-stiftelsens mål och värderingar med Minnesotamodellen i artikeln *Missbrukarvård genom omvändelse* (Johansson, 1994). Johansson skriver i den artikeln att inom LP-stiftelsen är rehabilitering genom omvändelse det primära (Johansson, 1994). Vidare skriver han att frälsningens följder verkar handla om att på ett grundligt sätt byta personlig epistemologi det vill säga läran om kunskap. Förändringen skriver han handlar om en radikal ombildning av det ”totala mentala system, som “vet, “tänker” och “beslutar”, för den enskilda organismens räkning” (a.a. s. 21).

Jan Blomqvists FoU-rapport *Inte bara behandling – vägar ut ur alkoholmissbruket*

Jan Blomqvist framhåller att vägen ut ur ett missbruk ofta är en mycket varaktig process och att de omständigheter som är yttersta viktiga för att driva processen framåt är till viss del av blandad karaktär i olika stadier av processen (Blomqvist, 1999, s. 182).

Undersökningens resultat överensstämmer emellertid med andra liknande studier; att vägen bort från ett missbruk skapas i ett komplext samspel över tid mellan den egna motivationen, yttre händelser och hur personer i omgivningen reagerar exempelvis professionella eller andra

formellt utförda interventioner (a.a. s. 187). Vägen bort från missbruket handlar i stort om tro, hopp och kärlek; om att stimulera och förbättra sin tro på sig själv att ta makten över sitt liv, om att finna hopp i ett alternativt levnadssätt och en ny mening i livet, och om att ta emot kärlek och omtanke från andra människor och/eller från någon högre makt. Blomqvist menar dessutom att det som krävs för att en förändring skall kunna bli bestående är att individens skäl till att ha drickandet som huvudfokus i livet blir mindre samt att skälen till att engagera sig i någon annan mer positiv och kreativ aktivitet växer sig starkare. Detta innebär att individen bör inse att missbruket genererar svårigheter och att han/hon kan samla kraft inom sig själv och genom det stöd från andra som krävs för att skapa en förändring, och att individen finner andra saker i livet som ger mer njutning än alkoholen och ruset (Blomqvist, 1999, s 202).

Vidare skriver Blomqvist i sin rapport att de resultat som framkommit stödjer Prochaskas och DiClementes syn på förändring av addiktiva beteenden; att förändringen kan ses som en process med flera stadier och faser. Vidare stödjer de att de tillvägagångssätt som mestadels används för att komma framåt i utvecklingen förändras i takt med processen (a.a. s. 187).

Arne Kristiansens avhandling: *Fri från narkotika Om kvinnor och män som har varit narkotikamissbrukare*

I sin avhandling har han intervjuat 14 före detta narkotikamissbrukare. I avhandlingen beskriver Kristiansen hur de intervjuade bland annat bestämde sig för att sluta missbruka för att de inte kunde eller orkade fortsätta på grund av att de nått ”rock bottom” (2000, s. 200). Vidare betonar intervjupersonerna vikten av relationer till andra människor under vägen ut ur missbruket. Föreningar och organisationer blev en viktig grund för intervjupersonerna att bygga sina nya liv på. De fick en meningsfull fritid bland annat genom att delta i aktiviteter. De fick bli en del av en gemenskap och träffa människor med samma bakgrund som dem själva. Deras bakgrund blev en tillgång i deras engagemang i NA och LP-stiftelsen (Kristiansen, 2000, s. 211).

Teoretiska utgångspunkter

I analysen används tre teoretiska utgångspunkter. Då den insamlade empirin genererade olika dimensioner som var svåra att inrymma under en och samma teori har jag valt just tre

teoretiska utgångspunkter och använt mig av delar av alla tre för att kunna genomföra en produktiv analys. I detta avsnitt presenterar jag dem för att sedan i analysen knyta an dem till de teman jag fick fram genom intervjuerna. De tre teoretiska utgångspunkterna är

- Berger & Luckmanns teori om *alternation* – byte av verklighetsuppfattning
- Prochaska & Norcross & DiClementes *Stages of change* – förändringsmodellen
- Aaron Antonovskys KASAM – känsla av sammanhang

Berger och Luckmann Alternation – byte av verklighetsuppfattning

Socialisation innebär den process när individer förenar omgivningens normer och kultur för att stärka gruppens samlevnad och överlevnadsmöjligheter. Primär socialisation är oftast den viktigaste för en individ och sker i barndomen (Berger & Luckmann, 1998, s. 154). Primär socialisation innebär att barnet känslomässigt identifierar sig med signifikanta andra, det vill säga betydelsefulla personer i barnets omgivning (a.a. s. 165). Sekundär socialisation sker efter den primära socialisationen och innebär att individen tar in och övar på olika normer och värden i ett samhälle (a.a. s. 162). Vid den sekundära socialisationen behöver nödvändigtvis inte personen känslomässigt identifiera sig med signifikanta andra likt det som sker vid den primära socialisationen. Däremot kan den sekundära socialisationen omfatta en emotionell dimension som liknar den vid barndomen om den innebär att personen ifråga står inför en genomgripande förändring av den subjektiva verkligheten (a.a. s. 166).

I vissa krissituationer kan individer grundligt byta verklighetsuppfattning, vilket Berger & Luckmann kallar för *alternation* – att transformeras och som exempel kan religiös omvändelse nämnas. Personen har då ”resocialiserats” och radikalt förändrat sitt sätt att se på världen. Då en person byter verklighetsuppfattning har det en inverkan på människans djupast rotade verklighet och den kräver en ny *socialisationsprocess*. Den viktigaste sociala förutsättningen för socialisationsprocessen är signifikanta andra som kan skapa en ny struktur för hur man ser på verkligheten; vilka antaganden man gör och vad man tar för sannolikt. För att den nya verklighetsuppfattningen skall kunna tas in och bibehållas behövs ett betydelsefullt samspel inom en grupp exempelvis en församling som har samma syn på verkligheten. Detta för att den nya synen på verkligheten skall bli individens nya värld och skjuta undan andra världar och då i synnerhet den värld som individen levde i innan *alternation*. För att detta skall kunna ske behöver också individen separera från de personer

som befunnit sig i hans/hennes närhet i den gamla världen för att i stället ge plats åt nya närstående i den nya världen. När en person genomgår en *alternation*, det vill säga byter verklighetsuppfattning, blir de nya signifikanta andra som guide in i den nya världen. De nya signifikanta blir mycket viktiga för personen att kunna laborera sitt nya tankesätt med för att på sikt kunna ta in det nya kognitivt sett (a.a. s. 180, 182-184).

För att individen skall kunna ta till sig den nya begreppsvärlden skall inte enbart själva *alternationen* bli en del av individen utan även den processen innan *alternationen* sker. Detta medför att individen kan komma att se på sitt tidigare liv i ett nytt ljus, med ett nytt perspektiv. Berger & Luckmann menar vidare att den nya uppfattning, den nya livsvärlden kan hotas av grupper som ej delar samma synsätt. Därför kan det behövas handlingar som stärker den nya verklighetsuppfattningen. Exempel på detta är samtal. Berger & Luckmann framhåller vikten av social interaktion samt att det inom gruppen hela tiden pågår en konversation för att bevara den nya verklighetsuppfattningen (a.a. s. 185).

Prochaska & Norcross & DiClementes Förändringsmodell

Prochaska och DiClementes tranteoretiska modell ”Stages of Change” består av sex faser. Modellen förklarar de faser som Prochaska, Norcross och DiClemente anser uppkommer då personer bestämmer sig för att genomföra en förändring. I analysen använder jag mig inte av alla faserna, men jag har valt att kort presentera dem alla för att ge en bild av hur förändringsmodellen ser ut. Modellen liknar en spiral i vilken individen tar sig framåt och där det även kan ingå att falla tillbaka (Prochaska & Norcross & DiClemente, 1994, s. 47).

Första fasen *före begrundandet* handlar om att individen själv inte uppfattar att det finns ett problem, det kan till och med finnas ett motstånd till förändring. Personer i omgivningen kan uppfatta att det finns ett problem, men inte individen själv (a.a., s. 40-41).

Andra fasen *begrundandefasen* handlar om att individen nu inser att det finns ett problem och att han/hon börjar tänka på hur problemen skulle kunna lösas. Dock kan det finnas ett långt avstånd från de tankarna till att väl genomföra dem (a.a., s. 42). En känsla av oro kan finnas under denna fas.

Tredje fasen *förberedelsefasen* handlar om att personen nu planerar att handla inom en snar framtid och gör de sista finlipningarna innan de förändrar sitt beteende. I denna fas kan individen fortfarande känna ambivalens över att verkligen förändra sitt beteende. Små

förändringar kan komma till stånd som en början inför den stora förändringen (a.a., s. 43).

Fjärde fasen *handling* innebär att personen nu genomför förändringar. Här krävs det tid och energi. Den förändring som nu sker är tydlig inför andra i omgivningen (a.a., s. 44).

Förändringen kommer till stånd med hjälp av personer i omgivningen och andra hjälpmedel. (Melin & Näsholm, 1998, s. 118).

Den femte fasen *stabiliseringsfasen* innebär att personen vidmakthåller de förändringar som skett samt den motivation som personen har. De förändringar som personen fått till stånd blir en del av det nya livet och ingår som en naturlig del i den livsstil personen har och i det sätt personen handlar (Melin & Näsholm, 1998, s. 188-119).

Den sista fasen kallas för ”termination” och på svenska avslut. Den fasen är målet för den som vill genomföra en förändring. I denna fas innebär det tidigare beroendet/beteendet inget problem eller hot. Dock diskuteras det kring denna fas och om den kan uppstå (Prochaska & Norcross & DiClemente, 1994, s. 46).

Aaron Antonovsky KASAM – känsla av sammanhang

Enligt Antonovsky består KASAM av tre centrala komponenter: *begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet* (Antonovsky, 2005, s. 43). Dessa tre komponenter kan bidra till att en känsla av sammanhang infinner sig i livet. Jag kommer i analysen använda mig av de två sista komponenterna. Därav kortare beskrivning av den första.

Begriplighet handlar om att förstå och förutse inre och yttre stimuli. Vidare innebär begriplighet i vilken utsträckning tillvaron upplevs som förnuftsmässigt gripbar i stället för kaotisk och oförklarlig (a.a., s. 44).

Med *hanterbarhet* menas den subjektiva upplevelsen av att kunna utnyttja de resurser som finns i tillvaron för att möta olika situationer i livet. Resurser kan bestå av det sociala nätverket som finns i ens närhet eller exempelvis Gud. Hanterbarhet betyder att kunna identifiera de resurser som finns, att lita på dem och att kunna dra fördel av dem. Många resurser bidrar till känslan av att kunna hantera situationer lättare och minskar känslan av att känna sig som ett offer för omständigheter (a.a., s. 45).

Den sista komponenten är enligt Antonovsky *meningsfullhet* och den som skapar motivation. Meningsfullhet handlar om till vilken grad livet har en känslomässig innebörd. Meningsfullhet kan uppstå genom delaktighet och medbestämmande och kan bidra till att

individen känner sig engagerad och villig att anta utmaningar i livet snarare än att se uppkomna problem som bördor som individen hellre vill slippa. Slutligen innebär en hög känsla av meningsfullhet att individen är villig att söka mening i situationer som kan vara utmanande och individen gör sitt bästa för att komma igenom dem (a.a., s. 46).

Resultatredovisning

Resultatredovisningen är uppdelad som så att jag först har valt att kort presentera intervjupersonerna var för sig. Detta för att förstå vilken bakgrund intervjupersonerna har haft dels med missbruket och dels med tron. Därefter har jag valt att presentera de fyra teman som jag sett framkommit i intervjuerna. Intervjupersonerna finns representerade under varje tema om än i blandad ordning. Under det första och tredje temat finns underrubriker.

Intervjupersonerna har fått fingerade namn för anonymitetens skull. De fyra intervjupersonerna kallas Marie, Olle, Tomas och Eva.

Marie

Marie är en kvinna i 35-årsåldern som är frånskild och har tre barn. Marie arbetar extra samt studerar. Hon har varit troende sedan barndomen. Föräldrarna var kristna missionärer och några år när Marie gick i låg- och mellanstadiet levde familjen i Afrika. Marie var på ett kristet behandlingshem under 2003 med utsluss och eftervård därefter och har sedan vintern 2003 varit nykter. Marie missbrukade alkohol.

Olle

Olle är en man i 50-årsåldern som studerar till frälsningsofficer (pastor) samt arbetar inom Frälsningsarmén. Olle är frånskild och har en vuxen son. Han har missbrukat alkohol, heroin samt amfetamin som var huvuddrogen. Han började dricka i 11-årsåldern samt använda narkotika före 20-årsåldern. Olle blev frälst år 2000 och frånsett några återfall har han varit nykter sedan dess. Olle har tidigare varit på behandling, men han hade inte då motivation till att åstadkomma en förändring i sitt liv.

Tomas

Tomas är en man i 40-årsåldern. Han är idag gift med en kvinna och har två söner sedan ett tidigare förhållande. Tomas arbetar heltid på ett företag. Han började dricka alkohol, i 12-13-årsåldern. Han drack nästan varje helg med de kompisar han umgicks med. I vuxen ålder drack Tomas inte på vardagarna utan mer till helgen, men då hade han inget missbruk. Han kunde hantera alkoholen fram till för några år sedan. Då skilde sig Tomas från sin förra fru och då började alkoholen ta en större del. Tomas missbrukade alkohol och har varit nykter

sedan två år tillbaka, med några återfall däremellan. Tomas var på ett kristet behandlingshem i cirka sex månader.

Eva

Eva är en kvinna i 40-årsåldern. Hon arbetar och har tre vuxna barn. Eva är frånskild och lever ensam. Eva började sniffa, dricka alkohol, intog tabletter samt rökte hasch i 14-årsåldern. Eva har tidigare gått på öppenvårdsbehandling och AA-behandling. Eva var på ett kristet behandlingshem år 2002 i ett år och fyra månader. Eva har varit nykter sedan åtta år.

Betydelsefulla händelser i samband med tron

Frälsningen och beslut/Möten

Tre av de intervjuade nämner olika händelser som har ett samband med tron och som innebar en vändpunkt i livet för dem. För Olle, Tomas och Eva blir frälsningen en viktig händelse som blir en vändpunkt i livet. Marie var redan troende sedan barndomen, men upplevde också tillfällena i sitt missbruk där livet tog en annan vändning. Olle, Tomas och Eva nämner att de också fattade beslut i samband med frälsningen vilket påverkade den riktning deras liv skulle ta därifrån och framåt. För Olle handlade det om att ta beslut *i samband* med att han blev frälst, för Tomas handlade det om att ta beslut *innan* frälsningen och för Eva handlade det om att ta ett beslut *efter* att hon blev frälst.

För Olle innebar frälsningen ett vägskäl i livet; en vändpunkt där han tog ett beslut att nu är det ”slutknarkat”. Han tackar Gud för att han ”blev väckt”, han insåg att det var ”nu eller aldrig”.

Mitt liv bestod bara av rättegångar, fängelse, permissioner, möjligtvis behandling emellan som jag inte var motiverad till och knark. Vad var det för liv?

Olle upplever hur han till och med hörde förändringen i samband med frälsningen.

Jag upplevde att den taggtråd som hade lindat mig så här, rätades ut. Jag hörde till och med ljudet av det. /.../ Nyskapelse. Det gamla är förgånget och något nytt har kommit. Allting är nytt, inte bara en sak att jag betar mig lite hyfsat så där. Utan jag har fått ett nytt hjärta. Gud har opererat mig och gett mig ett nytt hjärta. Och han har fyllt det med den heliga anden som är något helt annat än den onda anden som jag hade.

Frälsningen beskriver alla tre som ett mycket speciellt skeende som nästan är svårt att sätta ord på. Tomas berättar:

Det går inte att beskriva. Det är otroligt. Jag hade hamnat i de här grubblerierna och hörde röster 24 timmar om dygnet, kunde inte sova låg vaken på nätterna, låg vaken på dagarna. Min kontaktperson bad för mig och jag kan inte förklara vad som hände då men mina tårar började bara rinna. Jag grät alltså hejdlöst. Så kände jag bara hur som en, vad ska man säga, ström som gick igenom kroppen. Började uppifrån. Helt plötsligt, alla röster försvann. Jag började kunna tänka klara tankar direkt så att säga. Ångest, allting försvann bara. Jag fick ett otroligt lugn. Och då förstod jag att Gud hade mött mig.

Tomas hade börjat göra små förändringar i livet innan han blev frälst. Han hade själv sett till att komma till ett behandlingshem. En vändpunkt för honom innan frälsningen var när han vid ett tillfälle låg inlagd på sjukhus på grund av att han mådde så psykiskt dåligt. Han insåg då att han inte ville komma ut från sjukhuset och komma tillbaka till det liv han levde.

Det är jag själv som styr mitt eget liv och vill jag ha någon förändring hos mig själv måste jag jobba med den själv. Det var första gången som jag kände att jag var beredd på att ta emot hjälp utan att känna det som ett tvång. Det var väl det som gjorde att jag började förstå att jag var allvarligt sjuk, mer inne i ett djupt missbruk. Och vill ta mig ur det här. Jag började förstå att jag inte kan vara här i 2 veckor och sedan komma ut och fortsätta, det blir samma sak igen med värre och värre konsekvenser.

Eva hade varit emot allt vad religion innebär tidigare så när hon blev frälst förstod hon inte det förrän hon mötte en kvinna i ett sammanhang några månader senare som sa till henne att ”du har blivit frälst, du har mött Gud”. Eva har också svårt att sätta ord på vad som hände den kvällen då hon blev frälst när hon var ensam i köket i sin lägenhet. Hon beskriver det som att ”Jag kan inte förklara det. För jag har varit så jätteanti innan och då var det bara som att ja men Jag finns. Jag upplevde att Gud sa Jag finns.”

För Olle och Tomas innebar frälsningen att missbruket upphörde från och med den dagen, även om det skedde återfall därefter. För Eva innebar frälsningen att hon drog ned på sitt missbruk, men hon kände att hon behövde något mer och tog ett beslut att hon ville ha behandling. För henne innebar en tydlig vändpunkt ett tillfälle efter att hon blev frälst när en man frågade om han fick be för henne. Liksom för Olle kände Eva att det var ”nu eller aldrig”.

Det var många saker som släppte som jag hade gått och burit på. Jag bara kände liksom hur det släppte. Och i och med att det också släppte så trappades mitt missbruk ner. Men jag behövde ju ändå ha en behandling, jag behövde liksom bryta mitt tänkande. Det behövdes göras fort, det kändes. För man kan bli frälst och fortsätta missbruka och sen försvinner tron, den är inte den här centrala biten. För mig kändes det som att det är nu eller aldrig.

Förändringen upplevde Tomas som en långsam process på flera månader, sakta men säkert gick det framåt. Ibland föll han tillbaka och kunde känna att han ville gå ut och festa. Han läste lite andlig litteratur emellanåt. Tomas upplevde att han letade efter någonting annat som

kunde fylla behovet och tomheten efter alkohol. I början tyckte Tomas att det var lugnt och skönt på behandlingshemmet. Han kände att personalen var vänliga och varma. Det gjorde att han blev lugnare och började söka något annat i stället för drickandet:

Jag sökte någon form av andlighet för att kanalisera mitt behov av att dricka när man ska fira, när man ska varva ner och när man ska ta det lugnt.

Bönen påverkade också Olle att ta ett beslut i rätt riktning.

Det var bara en dag när jag bestämde mig. Ja, jag bekände med min bön att Jesus är herre och bestämde mig för att tro här inne. För när du inte tror kan du inte bara aah det här tror jag, allting är solklart! Utan du tar ett beslut. Det var inte känslor, det var förnuftet. Jag bestämmer mig att tro på detta tills det visar sig att det inte är sant. Och det visade sig att det var sant.

Marie som är troende sedan barnsben hade naturligtvis ingen frälsningsupplevelse att berätta om. Hon berättade däremot att hon vacklat i sin tro när hon blev vuxen, men att den alltid funnits med henne men att den nu återigen fått en starkare betydelse i hennes liv. Även om hon inte blivit frälst som de andra intervjupersonerna berättade hon om ett möte med en man som innebar en vändpunkt i livet för Marie. Efter det mötet beslutade hon sig för att hon ville ha behandling för sitt missbruk. Det som hände var att en man kom fram till henne när hon satt vid en tunnelbanestation och hennes upplevelse och känslor efteråt kan liknas de som de övriga tre intervjupersoner upplevde vid frälsningen. Marie var på väg till en manlig bekant och hon ville att någonting skulle hända henne, men huvudsaken var att hon själv slapp ta ansvar för det ”för inför Gud så har jag inte rätt att ända mitt liv”. En man kommer fram till henne och börjar samtala med henne.

Och helt plötsligt så började det bli som en tillvaro där jag började känna oj är det det här som är frid? Är det det här som är att inte bry som om vad andra människor tycker och tänker? Det var liksom en atmosfär, jag bara aaah. Jag var så chockad. Och sen så gav han mig boken och så frågade han vad jag hette och sa mitt namn. Han bara log mot mig. /.../ Det är så svårt att förklara, det var liksom som en... Jag bara... Allting som hade varit innan det här kompakta mörkret, det som jag hade bestämt mig för att ikväll inatt för det var ju vid midnatt det började närma sig ett två. Inatt gör jag slut på det här fruktansvärda eländet till liv som jag har. Och att det här kom då kan inte jag förklara.

Marie kände sig ”bubblig och lyrisk” efter mötet med mannen likt det som Tomas upplevde efter att han blev frälst, han kände sig mycket lycklig och kände ”en euforisk glädje”, att han fick en otrolig livslust. Även Eva upplevde samma sak när hon blev frälst:

Det bara bubblade i hela mig. Jag blev helt liksom överlycklig och folk som såg mig de bara vad är det med dig? Är du kär eller? Är du nerstigen från himlen, vet jag att människor sa också. Och jag berättade ju inte det här för någon från början för jag tyckte att det här var så konstigt och jag tänkte att de tror säkert att jag har fått en ny psykos eller någonting.

För både Tomas och Eva innebar förändringen att nu ha en valmöjlighet i livet. Eva beskriver det som att hon har valmöjligheten att göra saker annorlunda vilket hon gör och Tomas beskriver det som att han ska styra sitt liv rätt.

Både Olle och Marie pratade om att inte veta allting, att inte förstå allting som sker i livet. Olle menade att han inte förstod hela frälsningen, att han kanske aldrig någonsin kommer att förstå. Marie menade att hon under tiden på det kristna behandlingshemmet lärde sig saker om sig själv men att hon också lärde sig mycket som hon inte begrep själv, som hon kanske inte kommer att förstå förrän hon är äldre.

En ytterligare förändring som frälsningen innebar var det man kan likna vid förlåtelse. För Tomas var det något konkret som hans kontaktperson på behandlingshemmet sade i samband med att han blev frälst ”det finns inget Tomas, det finns inget som Gud inte kan förlåta”. För Olle var det att bli av med de onda andar, han ansåg att han bar på, vid frälsningen.

Dopet

Betydelsen av dopet framkom i intervjuerna med Olle och Tomas. Det innebar också en vändpunkt för dem. För Olle var själva handlingen en symbolisk handling. Frälsningen för honom innebar ”att gå in i andevärlden där djävulen också finns, nu tillhör jag Jesus /.../ Jag hade fått nytt liv”. För Tomas innebar det ”att välja väg livet”.

Tron som verktyg

Tron har betytt mycket för alla intervjupersoner, om än på olika sätt. Både Olle och Tomas nämner att missbruket fyllde en funktion; att det fyllde det tomrum och den längtan som egentligen innebar en längtan efter Gud. För alla har bönen en stor betydelse, den ger ett lugn, en stunds meditation och ger styrka. Marie beskriver att i de stunder då hon ibland bryter ihop går hon till Gud och säger ”jag behöver nåd för jag orkar inte”. Det hjälper henne att komma vidare och fokusera på de framtidsmål och drömmar hon har. För Olle innebär tron att också jobba på den ”allt är färskvara, det här som kommer från Jesus. Du kan inte ha det i en burk. Det räcker inte. Det är ett pågående verk”. Det största som tron har gjort för Olle är själens helande. Både Olle och Eva känner att Gud använder dem. Olle beskriver det som att han själv fick helande så nu används han själv i helande tjänst.

Ja då började jag tänka på det här. Det som du har fått som en gåva, ge som en gåva. Kom ganska snart efteråt. Gå ut och bota de sjuka, predika himmelriket. Väck upp de döda! Det har jag inte

gjort än, men jag vet att det kommer att ske. Jag har gjort det som Jesus befallde sina lärjungar och oss alla, missionsbefallning. Det har jag gjort, så som det står i bibeln.

Eva känner också att hon används av Gud och att det är viktigt att inte glömma bort det.

För Gud använder dig till någonting, kom ihåg det. Då släpper det liksom. Och just det där att jag har fått styrkan att liksom bara bryta. Det är som att Gud är här och sen är mörkret där som går och sliter och drar så vet jag ändå att bort... liksom den dörren är stängd, den finns inte. Gud, nu får du rycka tag i mig och jag känner att han gör det. Ja, ja! Jag känner att han, ja... han finns där! Och sen helt plötsligt så bara känner jag vad håller jag på med. Så här kan du inte göra, för du har ett mål, du har ett uppdrag. Sen ibland kan jag känna ja men jag behöver en människa liksom med kött och blod, men många gånger så räcker det med Gud. Det är lite märkligt, ja.

För Olle hjälpte det att bli frälst men även att döpa sig, att be och när tungotalet kom. Olle var nyfrälst och höll på att dras tillbaka in i missbruket.

Jag var nyfrälst. Jag hade inte tillräckligt starkt nätverk. Så fick jag till att trilla dit precis innan jag skulle döpa mig. Men sen när jag skulle döpa mig så kastade jag vapen i sjön. Och det var som nästa helgen därpå som jag skulle döpa mig och jag gjorde det också. Och då när tungotalet kom, det var nästan... liksom... Tungotalet kom och räddade mig. Det är en mycket bra kanal att tala igenom. /.../ Det kommer när det kommer. Du kan inte pressa fram det. /.../ Tungotalet är den första gåvan. Det är oftast tecken på att den människan har blivit andedöpt.

För Marie innebär tron att Gud bryr sig om henne och bär henne genom omöjliga situationer hela tiden. Hon känner att Gud har räddat livet på henne ett flertal gånger, varför begriper hon inte ”man får inte alltid bra svar”. Gud har för Marie alltid varit ”ankaret och tryggheten”.

Tron hjälpte Marie under tiden på behandlingshemmet då hon ibland kunde uppleva tillvaron som tung och motig. Hon gick ut i naturen och grät inför Gud för att få kraft att fortsätta. Hon berättar vidare hur hon kunde dansa i många timmar ensam inför Gud för att ”finna en slags lycka som egentligen finns där, men som livet, svårigheter och egna val har raderat ut”.

Vidare innebär tron för Marie att bli sedd och att få hjälp i svåra stunder.

Bli buren när man känner att man själv skakar, dels för att man undrar om man är på rätt väg eller gör jag fel? Kan jag? /.../ När ingen vill se dig och ingen vill kännas vid dig. Det är då du ska igenom. Påminn dig själv om varifrån du kommer, var du är och vart du är på väg. Det finns någon som bryr sig.

Konsekvenser av tron

Empati/tillfredsställelse av att hjälpa andra

Det som kom fram i alla intervjuer var hur intervjupersonerna förändrats som människor efter att de kommit ut ur missbruket och nu har en tro där de finner styrka. Alla fyra säger att de känner en oerhörd tillfredsställelse i att hjälpa, tjäna och stötta andra människor i samhället.

Tidigare låg fokus mer på dem själva. Marie beskriver det som att tron för henne mer handlar

om vad hon kan göra för andra än vad andra kan ge henne för kickar. Även Olle nämner att han inte får några känslökickar idag av att vara troende, han menar att det är ett ”bestående tillstånd” att vara troende och att han blir uppfylld av anden när han ger ut. Han jämför det med en ”sluss” och berättar vidare att när han tjänar andra människor kommer änglar med nytt, med det som han behöver.

Eva beskriver det som att hon tidigare kunde köpa ett par skor till sig själv för femton hundra kronor och barnen fick äta havregrynsgröt ”idag är det jag själv som äter havregrynsgröt och barnen kan få oxfilé”. För Olle innebär tron att han nu inte får ut så mycket av ”världens nöjen”; han avstår exempelvis sex och cigaretter. Han prioriterar på ett annat sätt nu, han ser uppoffrandet som en naturlig del i sitt liv.

Jag försöker prioritera saker och ting som jag ser att det där är mellan mig och Gud. Som gör att jag inte kommer så här nära. Då lyckas jag ta bort den här saken. Avstå, offra. Utan offer får vi ingenting kvar. Offra sig själv, som ett levande helt offer. Så blir det sinnesförnyelse.

I Olles nya liv handlar det inte längre om att skaffa en massa saker eller att fokusera på jaget, utan det handlar om ”Han, sen de andra människorna. Då fungerar Han, den kristna sonen”.

Tomas har liksom de andra också en annan inställning idag till att hjälpa andra, han känner en vilja att göra någonting av sitt liv.

Jag har fått en otrolig tillfredsställelse i att, att hjälpa andra, stötta andra. Också ett driv att, att göra någonting bra med mitt liv. Och det är det jag håller på med nu.

Ett exempel på hur Tomas nu försöker hjälpa andra är när han döpte sig. Då passade han på att berätta sin livshistoria för församlingen med förhoppningen om att kanske hjälpa någon där ute som har det som han hade det. Ett annat exempel är att Tomas nu tillsammans med sin fru engagerat sig i den kyrka de tillhör och ska få olika ansvarsområden tilldelade där de utifrån den personlighet/intressen de är/har skall få chans att ge och hjälpa till inom församlingen.

Marie vill gärna skämma bort sina nära och kära idag. Hon känner att det hon ”sår” idag är värdefullt och att det har betydelse. Hon känner en tillfredsställelse i det arbete hon utför och nämner det som att ”vara en tjänare”.

Eva kunde efter frälsningen börja ta in vad andra människor kände. Hon hade tidigare varit avstängd för detta på grund av missbruket. Hon förändrades som människa, i sina sinnen.

När jag blev frälst började jag känna av andra människor. Jag började känna de här känslorna och för mig var det helt övernaturligt. Alltså, man kan ju tycka att det är naturligt att känna känslor fast för mig har det inte varit det. Det har alltid varit hårt för ja, jag har varit tvungen att vara det för att

skydda mig själv för att inte gå under. Och det har ju drogerna hjälpt till också att stänga av liksom allt.

Eva känner också tillfredsställelse över att hjälpa och stötta andra idag. Hon har ett fadderbarn i ett land i Afrika och hon sparar pengar till ett hus för en som bor där samt betalar engelskundervisning för en kvinna.

Annan syn på sig själv

Både för Olle och Eva handlar livet nu inte om att andra ska se på dem med beundran. Olle nämner det som att tron genomsyrar varje cell, ”varje cell ska ära Gud”. Det handlar inte om vad Olle har gjort och att alla ska titta på honom och att han ska ta åt sig äran. Det handlar om ära till Gud, alltid, vare sig det handlar om stort eller litet. För Eva var det tidigare viktigt vad andra tyckte och tänkte om henne som människa och mamma. Idag ligger inte fokus på att synas och att vara en perfekt mamma. Idag infinner sig ibland ett lugn i henne bara genom att komma hem.

Gud kan göra under och mirakel! Absolut! Med hans hjälp så känner jag att ja... det går, absolut. Och jag känner att då växte jag själv som mamma, som kvinna, som samhällsmedborgare och som den mänskliga varelse som Gud har skapat mig till. Jag behöver inte liksom göra... jag behöver inte stå i centrum, jag behöver inte synas, jag behöver inte höras, jag behöver inte någonting. Jag kan känna att jag är faktiskt är nöjd, jag älskar mitt hem, jag tycker det är jätteskönt att komma hem från jobbet och bara lägga mig på min säng och titta i taket eller knäppa på TV-n eller ta fram Bibeln.

I samtliga intervjuer framkom det att synen på sig själv som förälder har fått en annan betydelse och att de egna barnen har fått en större plats i livet. Fokus har flyttats från sig själv till att nu mer ligga på de egna barnen. Marie berättar att hennes syn på sig själv har förändrats ”prioriteringar, framtiden att oavsett hur det ser ut i världen så finns det ett resultat och en framtid som ska gynna barnen. Ja, hur det gynnar mig det behöver jag inte veta nu.”. Olle känner att han försummade sin son under hans tidigare liv, att han övergav honom. Men känner idag att Gud inte övergav hans son och att han själv inte kan göra något åt den tid som varit, men att han däremot nu kan leva på ett sätt där han inte försummar sin son. En stor förändring för Tomas är det han nu känner för sina söner ”varje dag är ju en glädje att få visa dem att här är er pappa. Det är ju så här jag är, helt klart.”. Numer värdesätter han tiden med sin familj otroligt mycket, att få umgås med dem och att tillsammans gå till Kyrkan.

Värderingar/Prioriteringar

Alla intervjupersoner beskriver hur deras värderingar och prioriteringar i livet har förändrats sedan de kommit ut ur missbruket. De känner tacksamhet och uppskattar de saker de har idag och hur deras situation ser ut. För Marie innebär livet att återgå till de värderingar som hon hade sedan barndomen, när tron var starkare. Hon beskriver det som att hon har gått tillbaka till barndomen, till uppväxten. Hennes liv idag innebär att göra rätt, att Gud ser hennes motiv. För Olle och Eva innebär tron och livet utan missbruk en radikal förändring. Exempelvis brukar Eva sortera bort TV-program som innehåller våld och sex. Istället kan hon nu känna en tillfredsställelse i livet bara av att exempelvis läsa Bibeln. Olle har andra värderingar när det gäller hur han ser på det motsatta könet. Förr innebar livet ”droger, sex och våld”. Idag avstår Olle helt avstå ifrån sex eftersom han inte är gift. Det är den största prioriteringen för honom berättar han ”att leva i helgelse, utan helgelse kan ingen se Gud”. Olle bestämde sig också för att även ära Gud i det han säger och inte enbart i det han gör.

Svordomarna, de behöver jag inte ens tänka på eftersom jag bestämde mig för att jag ska ära Gud även med mina läppar och inte bara med det jag gör. Och till slut blir det att han, ja det är han som verkar i både mina känslor och min tanke och min gärning som det står i Bibeln.

Förändringarna för Olle innebär att han inte är samma person som innan han blev frälst. Han har idag fått försoning med sitt tidigare liv och fått frid.

Frid lämnar jag åter, säger han. Jag har fått frid med det gamla. Visst jag vet att om jag skulle börja dribbla med öl exempelvis eller någonting så skulle det inte ta lång tid så satt jag med spruta i armen igen. Så jag får inte öppna några sådana som helst dörrar bakåt. Och det är inte bra för någon att öppna de där dörrarna.

Tomas beskriver likt Olle hur han aktar sig för att återgå till det liv han levde tidigare, även om Tomas idag inte helt utesluter alkohol till skillnad från Olle.

Men jag har ju då under den här tiden efteråt när jag har varit här när jag har varit eller bott med min familj så har jag ju när jag har varit ute med jobbet tagit en två öl, that's it. Men jag vet också att jag tar en oerhört stor risk om jag gör det, för att det kanske går bra första, andra, fjärde, femte, sjätte, sjunde gången. Men nionde gången då smäller det och då är konsekvenserna otroligt stora. För att då får man börja om från början igen.

För Eva innebär de ändrade prioriteringarna i livet att hon nu funderar i banor på vad Gud vill med hennes liv. I stället för som tidigare då hon kunde tänka på vad den man hon levde med ville. Under vintern 2009 var Eva på besök i ett afrikanskt land och kunde känna efteråt att det var Guds vilja att hon skulle åka dit och vara där så nu har hon satt upp ett mål att inom fem år eventuellt flytta dit.

För både Tomas och Eva har förändringen från missbruk till tro inneburit att de har ett annat förhållningssätt till livet nu. Tomas stressar inte upp sig lika mycket för saker och ting på exempelvis jobbet, likadant med Eva; hon lägger saker och ting i Guds händer och förlitar sig på att han tar hand om henne och löser det som behöver lösas. Hon har upplevt att det brukar ordna sig och känner nu ett lugn. Tomas beskriver det som att han mognat som människa och utvecklats i sina sinnen.

Vad som hjälpte under vägen ut ur missbruket förutom tro

Under intervjuerna framkom det olika strategier och hjälpmedel för att ta sig ut ur missbruket. De intervjuade beskrev inte endast tron eller att de kom till tro genom frälsning som den enda hjälpen på väg ut ur missbruket. Här nedan följer en kort sammanfattning av de viktigaste faktorerna i intervjupersonernas liv när det handlade om att ta sig ut ur missbruket. Detta är vad som framkommit av intervjuerna och min tolkning av detta:

För Marie var fysiskt hårt arbete på behandlingshemmet i kombination med den kristna tron en hjälp.

Så de stirrade ju på mig ibland och undrade vilken varelse jag var som släpar långa trädstammar och jobbade hårt i trädgården. Och inte klagade utan snarare tycker det är härligt. Hård fysisk träning, att på något sätt, en kombination av behandlingshemmets kristna tro och hårt arbete. Att liksom, det var sättet att ta mig ur.

Vidare var hennes mors engagemang för att hon skulle få hjälp en stor nytta för Marie och att hon hade en betydelsefull socialsekreterare inom Socialtjänsten som bland annat stärkte henne i att känna att hon själv redan hade inom sig det hon behövde, samt samtalen med sjuksköterskan på behandlingshemmet.

För Tomas var det som hjälpte bland annat att han fick ett heltidsjobb och kunde fokusera på någonting annat som stärkte hans självkänsla, självförtroende och fick honom att känna att han betydde någonting, tiden på behandlingshemmet där han möttes av en värme hos personalen vilket gjorde honom lugnare och fick honom att komma till insikt när det gällde vissa saker hos sig själv.

Den mänskliga värmen jag fick från andra personer och då är ju de flesta som jobbar där i personalen då troende och jag såg de med en viss avundsjuka då så att säga. Jag tyckte att de såg ut att må bra och var lyckliga och så vidare. Och med deras sätt att bemöta mig hjälpte ju mig att komma till insikt, så här är ju... jag är ju sådan jag med. Jag kände mig hemma här och tycker om att bemöta andra människor på ett vänligt sätt och inte på det sätt jag hade bemött människor de sista åren.

Tomas beskriver att det som hjälpte honom var bland annat att han fick en relation med Gud men också terapi där han får lära sig hur han ska hantera risksituationer. Tomas kände att han hade levt ett värdigt och kontrollerat liv innan missbruket eskalerade och att han hade den referensen som hjälp när han skulle ta sig ut ur det.

För Eva var tiden på behandlingshemmet av betydelse:

Det var nog det avgörande och jag har varit jättearg och jag har sagt att tiden på behandlingshemmet har varit värsta tiden i hela mitt liv, men det gav mitt liv tillbaka. Men jag tyckte att det var skitjobbigt att vara där, men ändå så var det det som gav mig mitt liv tillbaka.

Samtalen med självvårdaren hade betydelse för Eva och att hon blev villkorad livet av Gud för att stanna kvar hela tiden på behandlingshemmet trots att det ibland kändes som motigt och jobbigt:

Jag kände att jag hade väldiga diskussioner med Gud också där, han villkorade mig livet på något vis. Att han sa, ja är du här så får du ditt liv tillbaka, men då måste du vara här. För att, ja, det var någon funktion som skulle uppfyllas liksom. Så kände jag och det där tog jag med min självvårdare också och han sa det att ibland är det faktiskt så att Gud villkorar, allting är inte villkorslöst. Det är inte villkorslös kärlek. Javisst man älskar sina barn oavsett men man tillåter de inte att göra vad som helst. Och då blir det ju på något sätt ändå ett villkor. Att, ja... Man får inte göra vad som helst eller hur som helst när som helst. Men man älskar de ändå, men det finns ändå vissa saker som måste uppfyllas. Och det tyckte jag var skitjobbigt. Men det var ändå det som gav mig mitt liv tillbaka. Det är det som har gjort att jag har ja... att jag sitter här idag. Så kan jag känna.

För Eva var det också viktigt att kunna börja känna av och känna in andra människor.

Analys

I analysdelen har jag analyserat och tolkat resultatet utifrån de tre teoretiska utgångspunkter som jag valde det vill säga Berger & Luckmanns begrepp *alternation* – byte av verklighetsuppfattning, Prochaska & DiClementes *förändringsmodell* (fas tre, fyra och fem) och KASAM – *hanterbarhet* och *meningsfullhet*. Jag valde just tre olika teoretiska utgångspunkter för min analys då mitt empiriska insamlade material har innehållit olika delar som ej har gått att analysera utifrån endast en teori. För att djupare förstå resultaten har jag valt att göra på detta sätt då jag tror att det är det bästa sättet för att få med alla viktiga delar i resultatet. Jag har valt att analysera de tre första teman som framkommit i resultatet på följande sätt:

- *Betydelsefulla händelser i samband med tron*
 - Frälsning och möten – analyserat med hjälp av *alternation*
 - Beslut – analyserat med hjälp av *förändringsmodellen*
- *Tron som verktyg* – analyserat med hjälp av KASAM (*hanterbarhet* samt *meningsfullhet*)
- *Konsekvenser av tron* – analyserat med hjälp av KASAM (*hanterbarhet* samt *meningsfullhet*)

Det sista temat, *vad som hjälpte under vägen ut ur missbruket förutom tron*, har jag kopplat till tidigare forskning och det redogörs för i diskussionen.

Analys utifrån teoretiska utgångspunkter

Betydelsefulla händelser i samband med tron – frälsningen och möten analyserat utifrån Berger & Luckmanns begrepp *alternation*

Det som framkom av intervjuerna hur tron har hjälpt dem på vägen ut ur missbruket har i stor del handlat om religiös omvändelse, med andra ord frälsning. Det skeende som detta innebär har varit svårt för de intervjuade att specifikt gå in på och förklara närmare hur det gick till.

Likt det som *alternation* innebär, det vill säga att byta verklighetsuppfattning, verkar det som att frälsningen medfört detta för intervjupersonerna. I ljuset av händelsen har de fått en ny mening med livet och de ser på sig själva på ett annat sätt. I och med att de fått en känsla för att det finns en högre makt, att de blir sedda och hjälpta av Gud tolkar jag det som att deras

djupt rotade syn på verkligheten radikalt förändrats. De antaganden och de uppfattningar de hade om verkligheten och det som tagits för sannolikt verkar efter frälsningen ha förändrats. Både Olle och Tomas beskrev hur de kunde känna och till och med höra förändringen i samband med frälsningen med uttryck som ”taggtråd som rätades ut”, ”ström igenom kroppen” och ”ett nytt hjärta från Gud”. Så tydlig blev förändringen och att det från och med det tillfället var något nytt som startade; en ny syn på sig själva och en ny syn på omvärlden. Beskrivningen uppfattar jag som en klar och tydlig transformation i enlighet med det resonemang som Berger & Luckmann för kring resocialisation – verklighetsprägelns förändras radikalt (Berger & Luckmann, 1998, s. 182). Det verkar alltså som att frälsningen inte enbart har varit ett verktyg under vägen ut ur missbruket utan även inneburit en större dimension än så.

När det gäller Eva hade hon varit mot allt vad religion innebar och tolkningen av det kan vara att hon mycket radikalt förändrade sitt sätt att se på verkligheten när hon blev frälst. Eva förstod dessutom inte först att hon blivit frälst, vilket också kan tyda på att hon ej närmare tagit in den syn på verkligheten som personer inom den kristna tron har. Först efter själva händelsen där hon blev frälst och den händelse när en man en tid därefter bad för henne förändrades Eva och hon fick ett nytt förhållningssätt till livet. Därför synes det mig som att frälsningen för Eva inte i ensamt innebar en förändring av verklighetsuppfattningen utan hon behövde ”hjälp” av någon inom den troende gemenskapen för att förstå det som skett henne. Jag ser det som att Eva blev likt det Berger & Luckmann beskriver som bekräftad i hennes subjektiva verklighetsuppfattning (a.a., s. 174). Detta skulle kunna innebära att Eva inte till fullo internaliserade frälsningen förrän hon mötte kvinnan som satte ord på det hon upplevt.

Marie som hade en tro sedan barndomen upplevde ett möte med en man likt det som frälsningen betydde för de övriga intervjupersonerna. Den händelsen har tolkats som ett skeende som kan likna frälsningen. Händelsen innebar för Marie att också se på verkligheten med ett nytt perspektiv och att livet fick en ny mening. Hon fick känna på hur det var att bli fri och känna frid. Marie berättade hur hon återgick till det sätt att se på världen som hon hade när hon var liten, med andra ord den verklighetsuppfattning hon internaliserat efter den primära socialisationen hon varit med om som liten. Å ena sidan går det att se på de berättelser som kom fram ur Maries intervju som just *alternation* likt de övriga tre intervjupersonerna. Hon talade om att hon, vid mötet med mannen då hon egentligen hade

velat ända sitt liv, upplevde en annan atmosfär och att hon transformerades liknande det sätt som sker vid just *alternation*. Däremot har hon en Gudstro sedan barndomen som följt henne genom livet, om än av mindre betydelse under den period då missbruket eskalerade, men det behöver inte nödvändigtvis vara så att hennes transformation efter mötet med mannen inneburit en radikal förändring av hennes sätt att se på världen. För henne kanske det mer handlade om att just återgå till ett sätt att betrakta sig själv och andra likt det sätt hon såg på saker och ting som yngre då tron var av stor betydelse.

Den troende personalen som Tomas mötte på behandlingshemmet upplevde Tomas som lyckliga och han såg på deras förhållningssätt till livet som beundransvärt och eftersträvansvärt. Personalen skulle kunna ses som signifikanta andra för Tomas i enlighet med socialisationsprocessen. Signifikanta andra har stor betydelse för socialisationsprocessen särskilt då socialisationen handlar om att på ett genomgripande sätt förändra verklighetsuppfattningen (Berger & Luckmann, 2003, s. 183). Tomas möte med den troende personalen och det levnadssätt de stod för innebar att Tomas kunde identifiera sig med dem och på ett känslomässigt plan internalisera deras syn på världen. Mötet med personalen underlättade eventuellt för Tomas att genomgå *alternation* – en andra socialisationsprocess.

Beslut analyserat utifrån Prochaska, Norcross och DiClementes förändringsmodell

I alla intervjuer framkom vikten av att ta beslut under vägen ut ur missbruket. Uttryck som ”vägskalet i livet” och ”nu eller aldrig” framkom och skulle kunna visa på att intervjupersonerna befann sig i det som Prochaska, Norcross och DiClemente benämner som förberedelsefasen – tredje fasen i förändringsmodellen (Prochaska & Norcross & DiClemente, 1994, s.). I denna fas av förändringen har personen ofta en stark motivation att förändra och planerar för förändring, men har inte riktigt kommit igång med den (Melin & Näsholm, 1998, s. 118). Detta stämmer överens med intervjupersonerna som började känna att de inte ville återgå till det liv de levde tidigare. De började tänka i banor som handlade om att de behövde behandling för att komma vidare i förändringsprocessen och för att slutligen komma ut ur missbruket. Vidare genererade tankar som att det är ”nu eller aldrig” och att komma till ”ett vägskalet i livet” en motivationshöjning för att åstadkomma en förändring. Jag tolkar resultatet som att intervjupersonerna på olika sätt kom fram till att det var dags att förändra sitt liv.

Enligt min uppfattning verkar det svårt att peka ut en enskild faktor som gjorde att

intervjupersonerna till slut var redo att gå från tanke till handling. Men för alla verkar det som att det till slut handlade om att fatta ett beslut inom dem själva. Yttre faktorer hjälpte, men slutligen handlade det om den inre kraften och motivationen.

Den fjärde fasen i förändringsmodellen (handlingsfasen) uppfattar jag att intervjupersonerna befann sig i när de med hjälp av olika hjälpmedel och personer åstadkom en förändring. Exempel på detta skulle kunna vara frälsning; som var en klar startpunkt till förändring för en del av de intervjuade. För Marie var mötet med en man som gav henne betydelsefulla insikter en person som hjälpte Marie att åstadkomma förändring och gå från tanke till handling – vilket fjärde fasen just handlar om. Det som framkommit i intervjuerna är att bön och att dopet har påverkat intervjupersonerna att fatta rätt beslut på vägen bort från missbruket. Bönen och dopet skulle kunna ses som hjälpmedel för intervjupersonerna och ytterligare ett tecken på att de befann sig i den fjärde fasen i förändringsmodellen där det just handlar om att använda sig av hjälpmedel och personer i sin närhet för att gå från tanke till handling (a.a. s. 118).

Den femte fasen (stabiliseringsfasen) har också framkommit i intervjuerna. De intervjuades berättelser vittnar om ett liv där nya strategier ingår i att klara av olika svårigheter i livet samt att de förändringar som skett, vilket i sin tur förändrat livsstilen, har blivit som en naturlig del i deras liv. Deras nya livsstil har stabiliserats och innebär inte några konstigheter, som Olle beskriver det så är det nya andliga livet ett pågående livsverk som även om det har stabiliserats så arbetar de medvetet med det hela tiden. Den bild jag får är att intervjupersonerna menade att missbruket fortfarande fanns i deras närhet och att de befann sig i stabiliseringsfasen och eventuellt inte hade kommit till sjätte och sista fasen i förändringsmodellen. I sjätte och sista fasen utgör det tidigare missbruket inte något hot eller lockelse (Prochaska & Norcross & DiClemente, 1994, s. 46).

Tron som verktyg och konsekvenser av tron analyserat utifrån de två sista komponenterna i KASAM – hanterbarhet och meningsfullhet

Ur intervjuerna framkom att intervjupersonerna nu känner att livet har fått en mening och att de till och med har fått en uppgift ifrån Gud. Tidigare kände de ett tomrum som de beskriver var en längtan till Gud. Nu när den längtan har uppfyllts har livet berikats med meningsfullhet. Antonovsky menar att *meningsfullhet* som en del av KASAM innebär att livet

får en känslomässig innebörd och att delaktighet i alla livets situationer bidrar till detta (Antonovsky, 2005, s. 46). Mot bakgrund av detta ser det för mig ut som att intervjupersonerna i denna studie fått en känsla att livet återfått en mening, att de själva har ett uppdrag och att de därmed känner sig delaktiga i sina liv. Tron har givit dem möjligheten att få känna att livet kan betyda något och att de själva kan ha en stor betydelse för andra människor. Antonovsky menar att när individen kan utnyttja sina resurser kan individen stå emot de stimuli som överöser individen blir livet hanterbart (a.a., s. 45). Jag tänker mig att det kan vara så att Gud blivit en av de resurser som intervjupersonerna kan hämta kraft och energi ifrån till att hantera de svårigheter och problem som livet kan innebära utan ett missbruk. Intervjupersonernas berättelse om att be och känna att Gud ger dem svar och ser dem skulle kunna ses som att Gud är en resurs i deras liv och gör livet hanterbart för dem. Genom den kanal de har med Gud finner de åter styrka att fortsätta livet i den riktning som de valt efter att de kommit ut ur missbruket.

Det lugn inför exempelvis stress på jobbet och förtröstan i att Gud kan ordna situationer är ytterligare exempel från intervjupersonernas berättelse som kan liknas vid det som *hanterbarhet* handlar om vilket Antonovsky kan innebära tillit till de resurser som finns i ens närhet och känna sig trygg i dem (a.a., s. 45). Tomas beskrev i enlighet med detta hur han inte kände stress på samma sätt i livet idag och får kraft genom att be och Eva beskrev hur hon i svåra situationer bad till Gud och kände en tillit till att Gud ordnar upp saker och ting för henne.

Den empati alla intervjupersoner beskrev att de nu känner för andra människor och den tillfredsställelse de alla känner av att ge och stötta andra människor skulle även det kunna kopplas till *meningsfullhet* vilket enligt Antonovsky kan innebära att engagera sig i någon annans liv (a.a., s.46). Den religiösa gemenskapen skapar mening i livet för intervjupersonerna och fyller det tomrum som de tidigare fyllde med missbruk. Den förändring intervjupersonerna genomgått, det vill säga att fylla livet med andra mer positiva inslag, fattar jag håller dem kvar i det liv de nu lever och gör att de kan hantera livet även om det ibland inte är en dans på rosor.

Slutsatser

Syftet med studien var att undersöka och därmed öka förståelsen kring trons betydelse när det gäller individens möjligheter att ta sig ur sitt missbruk och finna en varaktig meningsfull tillvaro i livet. Det som framkommit ur intervjuerna är att trons betydelse på vägen ut ur missbruket kan handla om allt från att bli frälst eller döpt till att be eller möta betydelsefulla personer med en andlig karaktär. Frälsningen och de möten som skett har påverkat dessa människor på ett sådant sätt att deras verklighetsuppfattning har förändrats. Tron har inneburit att de känner sig sedda, burna och att de finner styrka av att ha en tro och att kunna hantera livet.

I samband med tron eller tack vare den har mina intervjupersoner kunnat fatta beslut i sina liv om att det är dags att åstadkomma en förändring. Det har dock sett olika ut för dem *när* de fattat beslut. En fattade beslutet om förändring *i samband* med frälsningen, en annan *innan* frälsningen och en tredje *efter* frälsningen. En av de intervjuade hade en tro sedan barndomen men upplevde ett betydelsefullt möte med en man där hon gick från tanke till handling och åstadkom förändringar i livet.

De intervjuade har hittat sätt att hantera livet med allt vad det innebär, även svårigheter. Med hjälp av tron har de funnit sätt att hantera livet och åter finna livet meningsfullt. Alla säger att de känner tillfredsställelse av att hjälpa andra människor och fokus har skiftat från att ligga på dem själva till att nu handla om att ge till andra människor i första hand. Genom att engagera sig i andra människor finner de nu kraft och energi att leva det liv de lever, utan missbruk.

Många betydelsefulla faktorer har framkommit förutom tro; behandlingen, möten med betydelsefulla personer, att få ett heltidsjobb och exempelvis gå i terapi där riskbeteende fokuseras. Mer om detta i diskussionen.

Slutligen har studien visat att en tro kan vara av betydelsefull hjälp för individer på väg bort från missbruk, men att många andra komponenter också bör finnas med. De faktorer som spelat roll har ingått i ett komplext samspel i förändringsprocessen. En av intervjupersonerna är även ett exempel på att bara för att man är troende så uppstår inte missbruk från allra första början.

Diskussion

Jag har valt att dela in diskussionen i två avsnitt. I det första avsnittet gör jag en jämförelse mellan min studie och de resultat som tidigare forskning av påvisat. I det andra avsnittet för jag en diskussion kring huruvida min studie har uppfyllt syftet och frågeställningarna.

Jämförelse med tidigare forskning

Enligt Jorma Niemeläs artikel *Den religiösa omvändelsen som ett kompensatoriskt vårdalternativ* finns det människor med tidigare missbruk bakom sig som jämför den religiösa erfarenheten och den euforiska känsla av välbefinnande som därefter fås av en kontakt med Gud (1985, s. 124). För alla intervjupersonerna har antingen frälsningen eller andra speciella möten inneburit just en ny känsla inom dem; de har blivit lyriska, lyckliga och euforiska. De har fått en livsglädje och en styrka att göra något av sitt liv. Jag tolkar det som att ruset som tidigare uppkom av yttre medel nu fås genom en relation med Gud och känslan av att vara en del av någonting större än dem själva i enlighet med Jorma Niemeläs artikel.

Enligt Jorma Niemeläs avhandling *Tro, vård och tillfrisknande. En avhandling om omvändelse och kristlig missbrukarvård* (1999) innebar frälsningen för intervjupersonerna att de kände sig fria, men att omvändelsen inte löste alla problem. Däremot fick intervjupersonerna ett nytt sätt att hantera andra problemområden i livet. Jag ser att det finns en koppling mellan detta och vad som framkommit i denna studies intervjuer. Intervjupersonerna i denna studie har just beskrivit att frälsningen har haft en stor betydelse, men att den inte löst alla problem i livet och då i synnerhet missbruket. Ingen av intervjupersonerna beskrev att de blev frälsta och att de därefter inte druckit en enda droppe alkohol eller tagit någonting annat. Det som framkommit i denna studie är att frälsningen har haft en stor betydelse, men att många andra saker också har varit nödvändiga i förändringsprocessen. Vidare stödjer resultatet i denna studie Niemeläs studie när det handlar om att kunna hantera andra problemområden i livet tack vare det nya sättet att se på verkligheten och sig själv. Intervjupersonerna har beskrivit hur de nu inte blir uppstressade på samma sätt som tidigare och att de vänder sig till Gud och förlitar sig på att han löser svåra situationer i deras liv. Liksom i Jorma Niemeläs studie kan frälsningen innebära att andra delar i livet blir mer hanterbara.

Den andliga förnyelsen uppkommer i berättelserna som intervjupersonerna delat med sig.

Frälsningen har inneburit ett nytt andligt liv och i likhet med det som framkommit i Jorma Niemeläs avhandling har intervjupersonerna fått ett uppvaknande av moralisk karaktär vilket i sin tur genererat en andlig förnyelse.

Enligt Göran Johansson i artikeln *Missbrukarvård genom omvändelse* verkar omvändelsen, frälsningens, effekter delvis innebära att byta epistemologi (Johansson, 1994, s. 21). Denna studies resultat är i enlighet med det som Göran Johansson beskriver. Intervjupersonerna har uppenbarligen fått en ny syn på världen. De verkar ha transformerats och ändrat uppfattning om saker och ting vilket skulle kunna ses som att byta epistemologi vilket Johansson tar upp.

Även det som framkommit i Kristiansens studie stödjer det som framkommit i denna studie. Kristiansens resultat påvisar att det var viktigt för de intervjuade att delta i aktiviteter och engagera sig på olika sätt vilket bidrog till en meningsfullhet i deras liv (Kristiansen, 2000, s. 211). I överensstämmelse med detta har intervjupersonerna i denna studie funnit mening i livet delvis genom att just engagera sig för andra medmänniskor och genom att gå till kyrkan och delta på olika sätt inom församlingen.

Vad som hjälpte under vägen ut ur missbruket förutom tro

Under intervjuerna framkom det att det inte bara var tron som var betydande i processen att komma ur missbruket. Många andra faktorer spelade in. Dessa faktorer var inte direkt kopplade till tro och andlighet utan snarare mer praktiska omständigheter och händelser som blev avgörande i deras liv. I Blomqvists FoU-rapport *Inte bara behandling - vägar ut ur alkoholmissbruket* (1999) framkom det att förändringen är ett komplext samspel mellan egen motivation, yttre händelser samt interventioner från personer i omgivningen. Det som framkommit i denna studies intervjuer stöds av Blomqvists resultat. Enbart frälsningen i sig innebär inte nödvändigtvis att vägen ut ur missbruket är klar och enkel. Vägen ut ur missbruket för intervjupersonerna förefaller handla om så mycket mer än att bara komma till tro. Dessutom påvisar Marie faktumet att bara för att en person är troende är inte det någon garanti att missbruk ej kan uppstå. Enligt Blomqvist är faktorer av betydelse exempelvis att finna hopp i alternativa levnadssätt, finna en ny mening i livet samt ta emot kärlek och omtanke från andra människor och/eller någon högre makt (Blomqvist, 1999, s. 202). Detta är vad som hänt intervjupersonerna i denna studie enligt min tolkning. De har alla, oavsett om de blivit frälsta eller som Marie haft en tro sedan tidigare men varit på ett behandlingshem där

tron haft en stor betydelse, funnit ett nytt sätt att leva sitt liv på och kunnat ta emot kärlek och få styrka från en högre makt.

Sammanfattningsvis anser jag att Blomqvists slutsatser stämmer väl överens med vad denna studie har visat. Att ta sig ur ett missbruk kan innebära att man fattar ett beslut i samband med att man bli troende eller efteråt, men det kan lika väl handla om andra saker som blir av stor betydelse. Några exempel på det kan vara hårt fysiskt arbete, behandling, föräldrars engagemang, få ett heltidsjobb eller bara förmågan att kunna känna in andra människor.

Uppfyllande av syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att undersöka och öka förståelsen kring trons betydelse när det gäller individens möjligheter att ta sig ur sitt missbruk och finna en varaktig meningsfull tillvaro i livet. Mitt syfte var aldrig att generalisera, därför kan jag inte uttala mig om hur tron i allmänhet kan hjälpa individer under vägen ut ur missbruket. Däremot har jag presenterat hur det kan se ut för fyra olika individer som hjälpts av att ha en tro och hur det i sin tur påverkat livet. Dock har det även framkommit att det är många komponenter i processen att ta sig ur ett missbruk som spelar in. Det har visat sig att det är en process som innehåller många delar och att tron är en komponent.

Egna reflektioner

Det har varit en mycket intressant och spännande process att skriva en c-uppsats och helt själv få välja ämne från början. Jag har fått en mycket större förståelse för hur tron kan hjälpa människor, oavsett det handlar om frälsning eller genom användande av en tro man haft sedan tidigare för att komma ut ur missbruket. Jag har även fått ökad förståelse för hur livet kan se ut när man har en tro och vilka möjligheter tron ger att hantera livet. Slutligen har jag fått en klart starkare insikt när det gäller hur viktiga alla komponenter som kan spela in i förändringsprocessen är, och att det inte är så enkelt som att säga att har man en tro eller blir troende så tar missbruket slut.

Jag är dock inte förvånad över resultatet, det vill säga att frälsningen eller tro sedan tidigare gör att det kan vara lättare att ordna upp sitt liv. Man kan nog knappast peka ut frälsningen som något som ensamt ska leda människan ut ur missbruket. Däremot verkar tron kunna vara en stark hjälp och faktor som för vissa kan göra livet lättare att hantera.

Det är nog vanligt att många komponenter spelar in i förändringsprocessen, men det är kanske svårt att peka ut exakt vad som hjälpte. Det har visat sig både i den här studien och i tidigare forskning att det är ett invecklat samspel mellan dessa olika faktorer. Före detta missbrukare går inte och bör inte ses som en enhetlig grupp eftersom alla människor är olika och har olika förutsättningar. Därför är forskningen viktig kring detta ämne då det förefaller vara en mångskiftande process att ta sig ut ur ett missbruk.

Källförteckning

- Antonovsky, Aaron (2005). *Hälsans mysterium*. 2:a uppl. Stockholm: Natur och Kultur.
- Backman, Jarl (2008). *Rapporter och uppsatser*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Bell, Judith (1995). *Introduktion till forskningsmetodik*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Berger, Peter L., Luckmann, Thomas (1998). *Kunskaps sociologi Hur individen uppfattar och formar sin sociala verklighet*. 2:a uppl. Falun: Wahlström & Widstrand.
- Blomqvist, Jan (1999). *Inte bara behandling - vägar ut ur alkoholmissbruket*. FOU-rapport 1999:16. Stockholm: Bjurner och Bruno AB.
- Bolmstedt, Åsa (2004). *Mission snarare än behandling. Alkohol & Narkotika*. Nr 6:22-23. Stockholm: Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN).
- Furseth, Inger & Repstad Pål (2005). *Religions sociologi*. Malmö: Liber.
- Geels, Antoon & Wikström, Ove (1999). *Den religiösa människan*. Stockholm: Natur och kultur.
- Johansson, Göran (1997). *För mycke jag, för lite Jesus LP-stiftelsens vård av missbrukare sedd ur ett socialantropologiskt perspektiv*. Sköndalsinstitutets skriftserie nr 7. Stockholm: Gotab.
- Johansson, Göran (1994). *Missbrukarvård genom omvändelse. Socialt perspektiv*. Nr 1: 21-27. Stockholm: Svenska nykterhetsvårdsförbundet.
- Kristiansen, Arne (2000). *Fri från narkotika. Om kvinnor och män som har varit narkotikamissbrukare*. Vaxholm: Bjurner och Bruno AB.
- Kvale, Steinar, Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Melin, Ann-Gerd, Näsholm, Christina (1998). *Behandlingsplanering vid missbruk*. 2:a uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Nakken, Craig (1996). *Jaget och missbrukaren Hur en missbrukarpersonlighet uppstår. Hur ett tillfrisknande kan äga rum*. Stockholm: Proprius i samarbete med Svenska rådet för alkohol- och beroendefrågor (SCAA).
- Nationalencyklopedin (2009). *Svensk ordbok*. Tillgänglig [2009-04-20] <http://www.ne.se/lang/tro/331498>
- Neuman, W. Lawrence (2006). *Social research methods – qualitative and quantitative approaches*. 6. ed. Boston: Pearson/ Allyn and Bacon.
- Niemelä, Jorma (1985). *Den religiösa omvändelsen som ett kompensatoriskt vårdalternativ. Alkoholpolitik – Tidskrift för nordisk alkoholforskning*. Vol. 2: 123-130. Helsingfors: Alkoholpolitik.
- Niemelä, Jorma (1999). *Usko, hoito ja toipuminen. Tutkimus kääntymykesestä ja kristillisestä päihdehoidosta*. Stakes, Tutkimuksia 96. Helsinki 1999. [Tro, vård och tillfrisknande. En avhandling om omvändelse och kristlig missbrukarvård]. Stakes, Forskningsrapporter 96. Helsingfors 1999.
- Prochaska, James O., Norcross, John C., DiClemente, Carlos C. (1994). *Changing for good*. New York: W. Morrow, cop.
- SFS 2003:460. Lag om etikprövning av forskning som avser människor.
- Sohlberg, Peter & Sohlberg, Britt-Marie (2009). *Kunskapens former*. 2:a uppl. Malmö: Liber AB.
- Thurén, Torsten (1991). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Stockholm: Liber.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. ISBN: 91-7307-008-4 Tryck: Elanders Gotab.

Bilaga 1 Informationsbrev

Jag heter Caroline Zackrisson och läser till socionom på Ersta Sköndal Högskola. Under våren 2010 läser jag åttonde och sista terminen och ska skriva en C-uppsats. Jag arbetar extra på ett Hem för Vård och Boende (HVB-hem) för före detta missbrukare. Hemmet drivs av en kristen organisation och genom detta extrajobb har jag kommit i kontakt med före detta missbrukare som har en tro och därmed fått ett intresse för detta. Jag skulle vilja intervjua dig som har haft ett missbruk och genom en tro funnit en väg bort från missbruket. Du har blivit tillfrågad om att delta i studien för att du med dina erfarenheter kan bidra till ökad kunskap om detta ämne. Jag vet inte vem du är som får det här brevet, men har genom XX fått hjälp att få tag i möjliga intervjupersoner.

Syftet med studien är att undersöka och därmed öka förståelsen kring trons betydelse när det gäller individens möjligheter att ta sig ur sitt missbruk och finna en varaktig meningsfull tillvaro i livet.

Intervjuerna kommer att ta cirka 1 timme och spelas in på band. Jag är den enda som kommer att lyssna på intervjuerna för att skriva ned dem och därefter förstörs inspelningen. Under tiden intervjumaterialet bearbetas kommer det att förvaras oåtkomligt för obehöriga. Det kommer inte att framgå i studien vilka som intervjuats. Medverkan i studien är helt frivillig och du kan när som helst avbryta ditt deltagande. Intervjun görs på plats och tid som passar dig. När uppsatsen är klar får du självklart ett exemplar. Om du har frågor eller synpunkter om intervjun eller uppsatsen kan du kontakta mig.

Vill du vara med, vänligen kontakta mig!

Tack på förhand

Med vänlig hälsning

Caroline Zackrisson, februari 2010

Mobil: XX Hemnummer: XX

Mail: XX

Bilaga 2 Informerat samtycke till deltagande i studie

Välkommen till den här intervjun. Jag som skriver uppsatsen går på Socionomprogrammet, Ersta Sköndal Högskola, åttonde och sista terminen. Mina kontaktuppgifter:

Caroline Zackrisson

Mobil: XX Hemnummer: XX

Mail: XX

Syftet med studien är att undersöka och därmed öka förståelsen kring trons betydelse när det gäller individens möjligheter att ta sig ur sitt missbruk och finna en varaktig meningsfull tillvaro i livet.

Min studie kommer att följa Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, vilka är:

informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialtetskravet och nyttjandekravet. Detta innebär:

Ditt deltagande i studien är frivilligt och du kan när som helst avbryta. Intervjuerna kommer att ta cirka 1 timme och spelas in på band. Anledningen till att intervjun spelas in är att värdefull information du delger mig inte skall gå förlorad. Jag är den enda som kommer att lyssna på intervjuerna för att skriva ned dem. Det du berättar kommer att avidentifieras och utomstående kommer inte att kunna identifiera vem som har blivit intervjuad. Jag kan dock inte garantera anonymitet när det gäller huruvida närstående kan tänkas känna igen dig i uppsatsen. Inspelat och eventuellt nedskrivet material kommer att förvaras så att obehöriga ej kan komma åt det och det kommer att raderas då uppsatsen är klar.

Det du berättar för mig kommer ej att användas till andra syften än som grund för min uppsats. Om du önskar kan du få läsa igenom den resultatdel i uppsatsen där jag presenterar mina intervjuer innan uppsatsen lämnas in för tryckning. Färdig uppsats kommer att finnas tillgänglig på Ersta Sköndals Högskolas hemsida. Du får gärna ett exemplar av uppsatsen då den blivit godkänd om du så önskar!

Tack för din medverkan!

Jag önskar få ett exemplar av uppsatsen,

Min mailadress/adress:

Jag har tagit del av ovanstående information och samtycker till att delta i studien.

.....

Ort och datum

.....

Namn-teckning

.....

Namn-förtydligande

Bilaga 3 Intervjuguide

Intervjufrågor:

Missbruket

- 1 Hur såg ditt missbruk ut?
- 2 hur ser du idag på ditt tidigare missbruk?

Tro

- 3 hur blev du troende? Berätta (hur, var, när, hur kändes det)
- 4 hur tror du att din tro påverkat din väg ut ur missbruket?
- 5 Fanns det någon avgörande händelse som hjälpte dig på vägen bort från missbruket?
Berätta (hur, var, när, hur kändes det)
- 6 Hur ser din tro ut idag? Berätta (hur praktiserar du din tro, hur ofta går du till Kyrkan, vilken församling tillhör du)
- 7 Hur har dina prioriteringar av vad som är viktigt i livet förändrats? (på vilket sätt, när, hur har det känts)

Bilaga 4 Bakgrundsfrågor

Namn

Ålder

Sysselsättning

Hur lång nykterhet

Vad för tro